

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

Utarbeidet av Institutt for bransjeanalyser AS

Forord

Institutt for bransjeanalyser (IBA) har fra 2008 gjennomført årlige analyser av omsetning og omsetningsutvikling for butikker tilknyttet Merkur-programmet. Utgangspunktet for analysene er og har vært et butikkregister for dagligvarebutikker lokalisert i mindre lokalsamfunn og hvor butikken er sentral i arbeidet med å tilby varer og tilgrensende service. Gjennom analysene tas det videre sikte på å kunne vise omsetningsutviklingen for butikkene i Merkur-programmet sammenlignet med landets dagligvarebutikker og med dagligvarebutikker som er definert som bygdebutikker og som derved er registrert i Andhøys Bygdebutikkregister.

I samarbeid med Merkurs sekretariat er Bygdebutikkregisteret kodet med de av butikkene som er knyttet til Merkur-programmet og som i analysen blir omtalt som Merkurbutikker. Bygdebutikkregisteret oppdateres årlig med sikte på å få med nye bygdebutikker og med å få kartlagt butikker som av ulike årsaker faller ut av registeret.

Analysene av omsetningen i denne rapporten bygger på omsetningstall innhentet fra Statistisk sentralbyrå. Gjennom analysen tas det sikte på å kunne vise både faktisk og organisk omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene årlig og med året inndelt i 6 terminer. Videre skal analysen vise Merkurbutikkernes omsetning og omsetningsutvikling med inndeling i fylker og landsdeler, gi en sammenligning med utviklingen for alle bygdebutikker, for de av bygdebutikkene som ikke er registrert som deltakere i Merkur-programmet og en sammenligning med omsetningsutviklingen for samtlige dagligvarebutikker.

Årets analyse og utforming av denne rapport med kommentarer til nåsituasjon og utvikling for bygdebutikkene, er utarbeidet etter samme mal som den som er benyttet i de senere år. I analysene av bygdebutikkene inndelt geografisk, har vi i denne rapporten benyttet den nye inndeling av landet i 11 fylker. Arbeidet med tilrettelegging og gjennomføring av årets analyse og utarbeiding av rapporten, er i likhet med i tidligere år gjennomført av undertegnede.

Oslo, 31. august 2020

Institutt for bransjeanalyser

Per Gunnar Rasmussen

forskningsleder

Innhold

F o r o r d	1
1. Hovedresultater fra årets analyse	3
2. Analysens bakgrunn og oppbygging	5
2.1 Bygdebutikkregisteret	5
2.2 Bakgrunnsdata og definisjoner.....	6
3. Strukturstørrelser for bygdebutikkene	7
3.1 Antallet bygdebutikker	7
3.2 Bygdebutikkernes gjennomsnittsomsetning	10
4. Omsetning og omsetningsutvikling for bygdebutikkene	12
4.1 Faktisk omsetning og omsetningsutvikling for bygdebutikkene	12
4.2 Organisk omsetning og omsetningsutvikling for bygdebutikkene	13
4.3 Terminvise omsetningsendringer for bygdebutikkene	15
5. Nærmere om omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene.....	17
5.1 Faktisk omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene	17
5.2 Organisk omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene	19
6. Merkurbutikkene i fylkene og landsdelene i 2019	20
6.1 Faktisk omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene	20
6.2 Organisk utvikling for Merkurbutikkene i fylker og landsdeler	21
7. Statistikk for Merkurbutikkene i landsdelene.....	22
7.1 Landsdel Østlandet.....	22
7.2 Landsdel Vestfold/Telemark og Agder	25
7.3 Landsdel Vestlandet	28
7.4 Landsdel Møre/Trøndelag.....	31
7.5 Landsdel Nord-Norge	34

1. Hovedresultater fra årets analyse

- Årets analyse av Merkurbutikkernes omsetning og omsetningsutvikling omfatter 909 dagligvarebutikker som av Institutt for bransjeanalyser (IBA) er definert som bygdebutikker og som ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) er aktive butikker, dvs. er registrert med omsetning i 2019. Det var 17 færre bygdebutikker i årets analyse sammenlignet med 2018, 13 av disse var butikker som var tilknyttet Merkur-programmet.
- 542 butikker, tilsvarende 59,6 prosent av bygdebutikkene, var tilknyttet Merkur-programmet. Flest bygdebutikker var det i nye Vestland fylke med 165 bygdebutikker hvorav 104 var tilknyttet Merkur-programmet. Med 32 bygdebutikker var det Vestfold og Telemark fylke som hadde det laveste antall aktive bygdebutikker i 2019. Av disse var 68,8 prosent Merkurbutikker.
- I Agder fylke var 85,3 prosent av bygdebutikkene registrert som en Merkurbutikk. Med en andel Merkurbutikker på kun 29,8 prosent, var det Viken fylke som hadde den laveste andel bygdebutikker med tilknytning til Merkur-programmet.
- I perioden fra 2008 til 2019 gikk antallet bygdebutikker ned med 215 butikker, noe som tilsvarte en nedgang på 19,1 prosent. Antallet Merkurbutikker falt i samme periode med 45 butikker og 7,7 prosent, mens antallet butikker i gruppen Andre bygdebutikker gikk ned med 31,7 prosent. Den store nedgang i antallet butikker i gruppen Andre bygdebutikker kan dels forklares med bortfall av butikker med lav omsetning og dels med at butikker har blitt deltakere i Merkur-programmet.
- Gjennomsnittlig omsetning for bygdebutikkene i 2019 var 13,57 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Merkurbutikkernes gjennomsnittlige omsetning var 9,5 millioner og gjennomsnittet for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker var 19,56 millioner kroner. Til sammenligning var gjennomsnittsomsetningen i 2019 for landets dagligvarebutikker ca. 39 millioner kroner.
- Det var store forskjeller i omsetningen til bygdebutikkene, og også store variasjoner i gjennomsnittet i fylker og landsdeler. Som eksempel var gjennomsnittlig omsetning for Merkurbutikkene i Rogaland 14,6 millioner kroner eksklusive merverdiavgift i 2019, mens gjennomsnittet for Merkurbutikkene i Troms og Finnmark fylke var 7,35 millioner kroner.
- I tillegg til analysen av de 909 bygdebutikkene som var registrert som aktive butikker i 2019 og som i analysen omtales som faktisk analyse, har vi analysert omsetning og omsetningsutvikling for de av bygdebutikkene som hadde omsetning i alle terminer i 2018 og 2019. Denne analyse er benevnt organisk analyse og omfattet 858 bygdebutikker i 2019. Dette var 51 butikker eller 5,6 prosent færre butikker enn i den faktiske analyse. Antallet Merkurbutikker var 514 i den organiske analyse, 28 butikker færre enn i den faktiske analyse.
- Bygdebutikkernes samlede omsetning i 2019 var 12,33 milliarder kroner ekskl. merverdiavgift. Dette var 6,8 prosent av omsetningen gjennom landets dagligvarebutikker (SSB's næringsgruppe 47.711). Merkurbutikkernes omsetning var 5,15 milliarder kroner, noe som tilsvarte 41,8 prosent av bygdebutikkernes samlede omsetning, og 2,8 prosent av dagligvareomsetningen i Norge.
- Omsetningen til bygdebutikkene øket med 23,5 prosent, og for Merkurbutikkene var det en økning i omsetningen på 27,8 prosent i perioden 2008 – 2019. Til sammenligning øket landets dagligvarebutikker omsetningen med 46,3 prosent i samme periode.
- Omsetningen til bygdebutikkene var 0,4 prosent større i 2019 enn året før. For Merkurbutikkene var det en nedgang i omsetningen på 1,0 prosent. Noe av denne svake omsetningsutviklingen kan forklares med nedgangen i antallet butikker. Butikkene i gruppen Andre bygdebutikker øket omsetningen i 2019 med 1,4 prosent.

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

- Den organiske analyse av bygdebutikkene viste en omsetningsvekst i 2019 på 0,8 prosent for bygdebutikkene. Merkurbutikkernes omsetning var 0,2 prosent lavere enn i 2018, mens butikkene i gruppen Andre bygdebutikker øket omsetningen med i gjennomsnitt 1,6 prosent i 2019.
- Statistikkene for omsetningsutviklingen, både faktisk og organisk for bygdebutikkene, viser at omsetningsendringene i prosent i 2019 var den svakeste i perioden 2008 – 2019 både for bygdebutikkene totalt og for de av bygdebutikkene som var registrert med tilknytning til Merkurprogrammet.
- Kartleggingen av omsetningen fordelt på 6 terminer i 2019, viste at Merkurbutikkene hadde 3,5 prosent nedgang i omsetningen i 1. termin (januar og februar) og 6,8 prosent lavere omsetning i 3. termin (mai og juni). Også 5. termin var en måned med omsetningsnedgang. En tilfredsstillende omsetningsvekst i 2. termin og en sommerhandel (4. termin) med 1,5 prosent omsetningsvekst, kunne ikke hindre et år med betydelig nedgang i omsetningen.
- Merkurbutikkernes andel av omsetningen i termin 4 var 22,7 prosent i 2019. Gjennomsnittet for dagligvarebutikkene i denne terminen var 17,5 prosent. De terminer hvor Merkurbutikkene hadde langt lavere omsetningsandeler enn landets dagligvarebutikker, var først og fremst i 1. termin med 13,2 prosent av året omsetning og i 6. termin med 15,5 prosent.
- Det var også store variasjoner i omsetningsutviklingen for Merkurbutikkene fordelt på fylker og landsdeler. Nordland og Innlandet var fylkene med best omsetningsutvikling i 2019 med 1,14 og 0,84 prosent vekst i omsetningen. I den organiske analyse var det Merkurbutikkene i Agder som hadde størst omsetningsvekst med 1,91 prosent, fulgt av Nordland med 1,2 prosent.
- Vestfold og Telemark fylke hadde størst omsetningsnedgang for Merkurbutikkene med 5,0 prosent i 2019. Omsetningsnedgangen var også stor i Viken med 3,17 prosent og i Vestland med 2,68 prosent.
- Merkurbutikkene fordelt på landsdeler, viste best omsetningsutvikling for butikkene i Nord-Norge med en gjennomsnittlig omsetningsvekst på 0,37 prosent. Landsdel Vestlandet (Rogaland og Vestland fylke) hadde størst gjennomsnittlig nedgang i omsetningen med 1,76 prosent. I den organiske analyse av omsetningsutviklingen i landsdelene viste 1,01 prosent omsetningsvekst for Merkurbutikkene i Nord-Norge og 0,95 prosent nedgang i omsetningen for Merkurbutikkene på Vestlandet.
- I kapittel 7 i denne rapporten er det vist tabeller og gitt kommentarer til utviklingen i antallet bygdebutikker og Merkurbutikker i fylkene og i landsdelene i 2018 og 2019 og vist omsetningen og omsetningsutviklingen for disse fordelt på 6 terminer i 2019. Videre er Merkurbutikkernes omsetning og omsetningsutvikling sammenlignet med utviklingen for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker og med utviklingen til dagligvarebutikkene i landsdelene.

2. Analysens bakgrunn og oppbygging

Helt fra begynnelsen av 2000-tallet har Institutt for bransjeanalyser (IBA) utarbeidet rapporter som viser omsetningen og omsetningsutviklingen for butikker tilknyttet Merkur-programmet. Fra 2008 har IBA som et bestillingsoppdrag fra Merkur, levert årlige analyser som viser nåsituasjonen og omsetningsutviklingen for landets bygdebutikker. Analysene viser både faktisk og organisk omsetning og en sammenligning mellom de av bygdebutikkene som er registrert som deltakere i Merkur-programmet og de av bygdebutikkene som ikke er deltakere i programmet.

2.1 Bygdebutikkregisteret

Institutt for bransjeanalyser etablerte i 2005 et register over dagligvarebutikker som ble definert som distriktsbutikker. Siktemålet var å kunne utarbeide god statistikk for disse butikker. Etter avtale med Merkurs sekretariat, ble dette registeret omdøpt til Bygdebutikkregisteret. Dette inngår i dag som et av butikkregistrene som administreres av Andhøy-registrene. Bygdebutikkregisteret oppdateres hvert år med nye butikker som er etablert, eierskifte, nye selskapsstrukturer og med butikker som av ulike grunner faller ut av registeret. Oppdatering av de av bygdebutikkene som skal defineres som Merkurbutikker, skjer i et samarbeid med Merkurs sekretariat og ved info fra Merkurs butikkregister. Siste oppdatering av Bygdebutikkregisteret fant sted våren 2020.

De kriterier som benyttes ved fastlegging av om en dagligvarebutikk skal defineres som en bygdebutikk, er følgende:

- Dagligvarebutikk, dvs. butikker registrert med næringskode 47.111 i Statistisk sentralbyrå
- Helårsdrift
- Fullverdig dagligvaresortiment
- Siste dagligvarebutikk i ei bygd eller i et avgrenset geografisk område
- Beliggenhet i god avstand fra større byer
- Andre subjektive vurderinger ut fra butikkens beliggenhet, driftsform, størrelse og konkurransesituasjon

Bygdebutikkregisteret inneholder blant annet informasjon som muliggjør en kobling til Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) hos Statistisk sentralbyrå (SSB). BoF blir periodisk oppdatert med omsetningsopplysninger fra Skattedirektoratet. Koblingen mellom de to registrene muliggjør fremstilling av statistikk over omsetningsutviklingen.

Bygdebutikkregisteret omfatter to butikkgrupper - Merkurbutikker og Andre bygdebutikker.

En Merkurbutikk er en butikk som har tilknytning til Merkurprogrammet. Med tilknytning menes at butikkens eier/driver er/har vært med i programmet, eller at dette er en butikk konsulentene er i dialog med, selv om den ikke pr. dags dato har deltatt aktivt i programmet.

Andre bygdebutikker er de av bygdebutikkene som ikke er definert som Merkurbutikker. Valget av hvilke dagligvarebutikker som skal inngå i denne gruppe, gjøres av IBA ut fra de forannevnte kriterier for bygdebutikker og en vurdering av butikkens markedsområde og konkurransesituasjon.

2.2 Bakgrunnsdata og definisjoner

Analysene i denne rapporten bygger på statistikker levert av Statistisk sentralbyrå og som viser antallet aktive butikker og omsetningen i bygdebutikkene i 2018 og 2019. Statistikkene viser faktisk og organisk omsetning for bygdebutikkene fordelt på landets fylker og med omsetningen fordelt på 6 terminer i det enkelte år.

Antall bygdebutikker er antall butikker i Bygdebutikkregisteret som er registrert med omsetning i Statistisk sentralbyrå ut fra butikkernes innrapportering av moms.

Bygdebutikkernes omsetning er sum av salgsinntekter og andre inntekter. Andre inntekter er hovedsakelig inntekter av ulike tilleggstjenester. Alle omsetningsstørrelser i Statistisk sentralbyrås statistikker og i våre analyser og rapporter, er eksklusive merverdiavgift. Omsetningen for bygdebutikkene i 2019 er **foreløpige tall** fra SSB, mens omsetningstallene for butikkene i 2018 er oppdaterte og endelige tall.

Faktisk omsetning er omsetning for alle aktive butikker i perioden, uavhengig av om butikkene hadde omsetning i tilsvarende periode i foregående år.

Organisk omsetning (sammenlignbar omsetning) er omsetning kun for de av bygdebutikkene som var aktive i 2019 og også i 2018.

Med utgangspunkt i omsetningstallene for 6 terminer og tallene på årsbasis, er det gjennomført beregninger som viser omsetningsutviklingen for de enkelte år. Merkurbutikkernes omsetningsutvikling er videre sammenlignet med beregninger for landets bygdebutikker, for de av bygdebutikkene som ikke er registrert som deltakere i Merkur-programmet og med omsetningstall for alle landets dagligvarebutikker. Omsetningstallene for dagligvarebutikkene er hentet fra SSB's terminvise omsetningsstatistikk for næringsgruppe 47.111 og er således kun basert på faktisk omsetning.

Akkumulert omsetning er omsetningen hittil i året, i denne analyse omsetningen ved utgangen av terminene.

Historisk omsetning Ved presentasjon av statistikker som viser utviklingen over tid, benyttes data fra IBA's tidligere analyser av omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene.

Den **Geografiske inndeling** som benyttes, er følgende:

- **Fylker i landsdelene.** I årets analyser vises informasjonen om bygdebutikkene i de 11 fylker som landet er inndelt i fra 1. januar 2020. Denne inndeling er valgt ut fra at dette forenklet arbeidet med fremskaffelse av omsetningstall basert på nye kommunenummer i flere av fylkene.
- **Landsdeler.** Her har vi valgt å benytte samme inndeling som i tidligere analyser, av Norge inndelt i 5 landsdeler: Østlandet, Vestfold/Telemark og Agder, Vestlandet, Møre/Trøndelag og Nord-Norge. Vestfold var tidligere en del av landsdel Østlandet. Antallet bygdebutikker i dette fylket var og er så lavt at det har begrenset betydning ved sammenligning av data for 2018 og 2019 med tidligere tall for landsdelene.
- **Norge totalt.**

3. Strukturstørrelser for bygdebutikkene

Vi skal her vise antallet bygdebutikker registrert med omsetning i hele eller deler av 2019 og fordelt på Merkurbutikker og Andre bygdebutikker. Statistikken over bygdebutikkene viser videre utviklingen i antallet butikker i perioden 2008 – 2019 og hvordan bygdebutikkene er fordelt på fylker og landsdeler. Videre vil det bli vist beregninger av gjennomsnittlig omsetningsstørrelse og utviklingen av denne størrelse i analyseperioden.

3.1 Antallet bygdebutikker

Ifølge Statistisk sentralbyrå var det 909 aktive bygdebutikker i 2019. Dette var det antallet butikker i Bygdebutikkregisteret som var registrert med omsetning i hele året eller i noen terminer av 2019. Sammenlignet med 2018, var dette en nedgang på 17 butikker.

Tabell 1: Bygdebutikkene i omsetningsanalysen 2019 (Kilde: SSB/IBA)

Fylke	Merkurbutikker	Andre bygdebutikker	Sum bygdebutikker	Andel Merkurbutikker
Viken	17	40	57	29,8
Innlandet	66	37	103	64,1
Vestfold og Telemark	22	10	32	68,8
Agder	58	10	68	85,3
Rogaland	47	14	61	77,0
Vestland	104	61	165	63,0
Møre og Romsdal	39	53	92	42,4
Trøndelag	56	56	112	50,0
Nordland	70	45	115	60,9
Troms og Finnmark	63	41	104	60,6
Norge	542	367	909	59,6

Tabell 1 viser antallet bygdebutikker i den nye fylkesinndeling og med fordeling av butikkene i gruppene Merkurbutikker og Andre bygdebutikker. Videre vises Merkurbutikkernes andel av bygdebutikkene i fylkene målt i prosent. Det var ingen bygdebutikker i Oslo og fylket er derved ikke med i tabellen.

Vestland, som er en sammenslåing av de tidligere fylkene Hordaland og Sogn og Fjordane, hadde flest bygdebutikker med 165 butikker i 2019, noe som tilsvarte 18,2 prosent av landets bygdebutikker. Fylket hadde også størst antall butikker i Merkur-programmet og også størst antall av Andre bygdebutikker. Vestfold og Telemark fylke hadde det laveste antallet bygdebutikker, mens det var Viken fylke som hadde færrest Merkurbutikker.

59,6 prosent av bygdebutikkene var i 2019 butikker som var tilknyttet Merkur-programmet. I 2018 var denne andelen 60,1 prosent. I Agder fylke var 85,3 prosent av bygdebutikkene tilknyttet Merkur-programmet. Dette var fylket med den høyeste andel Merkurbutikker blant bygdebutikkene, fulgt av Rogaland hvor 77,0 prosent av bygdebutikkene var en Merkurbutikk. Viken fylke hadde lavest andel Merkurbutikker blant bygdebutikkene med 29,8 prosent, mens andelen var nest lavest i Møre og Romsdal med 42,4 prosent.

Når vi unntar Oslo, som ikke hadde butikker definert som bygdebutikker, var det i gjennomsnitt for Norge én bygdebutikk pr. 5 112 innbyggere. Gjennomsnittet for Viken fylke var 21 547 innbyggere,

Analyse av Merkurbutikkene omsetning 2019

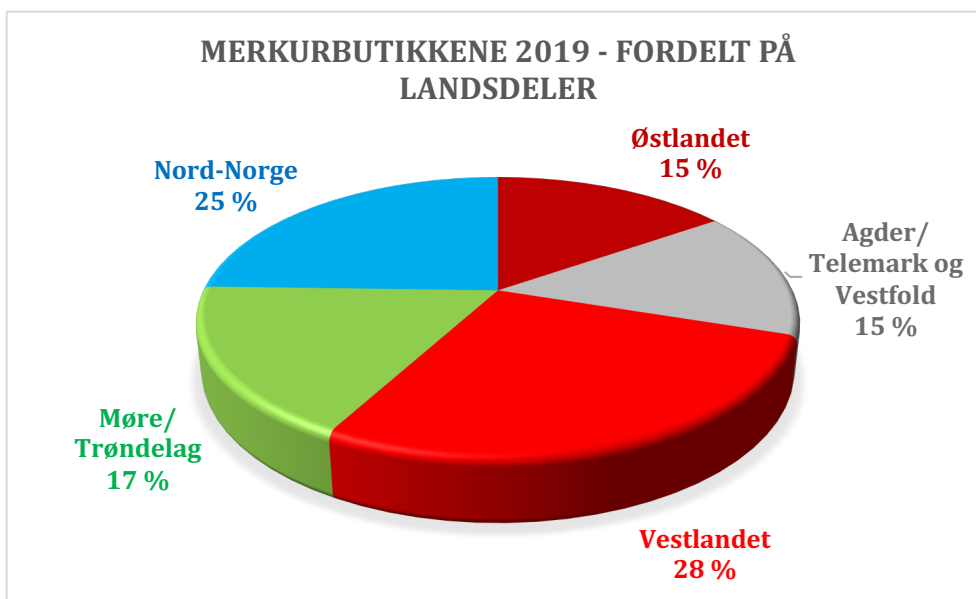
mens en beregning for Troms og Finnmark fylke, viste et gjennomsnitt på 2 327 innbyggere pr. bygdebutikk. En tilsvarende beregning av innbyggertall pr. Merkurbutikk, viste et gjennomsnitt for Norge på 8 574 innbyggere. Av fylkene var innbyggertallet i Viken 72 245, mens det i Nordland fylke var en Merkurbutikk pr. 3 472 innbyggere.

Tabell 2: Bygdebutikkene 2019 fordelt på landsdeler (Kilde: SSB/IBA)

Landsdel	Merkurbutikk	Andre bygdebutikker	Sum bygdebutikker	Andel Merkurbutikker
Østlandet	83	77	160	51,9
Vestfold/Telemark og Agder	80	20	100	80,0
Vestlandet	151	75	226	66,8
Møre/Trøndelag	95	109	204	46,6
Nord-Norge	133	86	219	60,7
Sum Norge	542	367	909	59,6

Statistikkene som vises for landsdeler, er basert på stort sett samme inndeling geografisk som benyttet i våre tidligere omsetningsrapporter. Eneste forskjell er at tidligere Vestfold fylke inngikk i landsdel Østlandet, mens Vestfold ut fra de nye fylker er i en landsdel som er slått sammen med Telemark og Agder. Antallet bygdebutikker i Vestfold er imidlertid så lavt at dette i liten grad får betydning dersom tall fra årets analyse sammenlignes med data fra tidligere års rapporter for landsdelene.

Som vist i tabell 2, var det landsdel Vestlandet (Rogaland og Vestland) som hadde flest bygdebutikker og også flest Merkurbutikker. Landsdel Møre/Trøndelag (Møre og Romsdal og Trøndelag) hadde flest bygdebutikker i gruppen Andre bygdebutikker. I gruppen Andre bygdebutikker var det et svært lavt antall butikker i landsdel Vestfold/Telemark og Agder. Merkurbutikkene sto for hele 80 prosent av antallet bygdebutikker i denne landsdelen. Lavest andel av bygdebutikkene med deltakelse i Merkurprogrammet, hadde landsdel Møre/Trøndelag med 46,6 prosent.

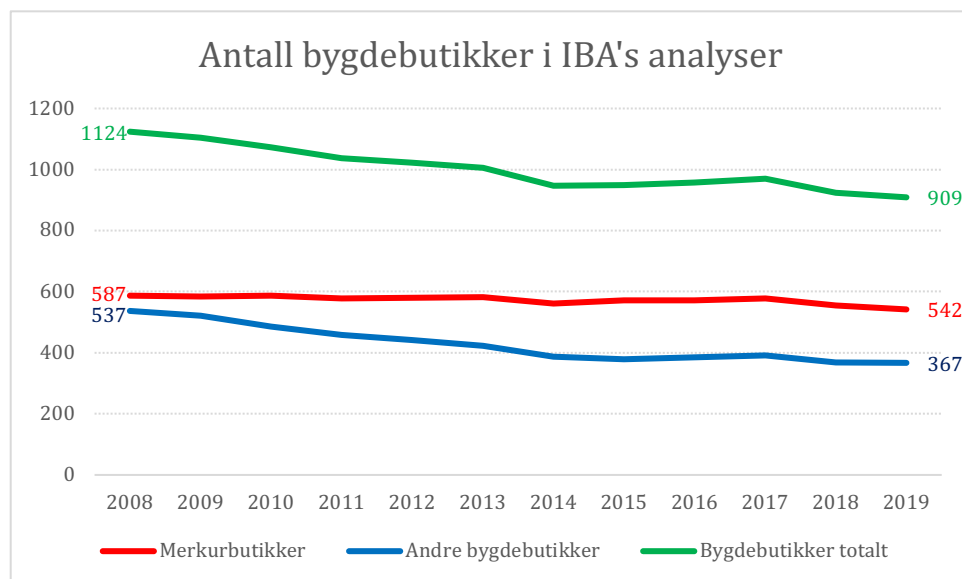

Figur 1

Kilde: (SSB/IBA)

Analyse av Merkurbutikkene omsetning 2019

Figur 1 viser den prosentvise fordeling av Merkurbutikkene i landsdelene 2019. Landsdel Vestlandet med 151 Merkurbutikker og landsdel Nord-Norge med 133 Merkurbutikker, hadde samlet sett 53 prosent av antallet Merkurbutikker.

Figur 2

Kilde: SSB/IBA

Figur 2 viser utviklingen i antallet bygdebutikker og fordelingen av disse mellom Merkurbutikker og Andre bygdebutikker i perioden fra 2008 til 2019. Fremstillingen bygger på data fra IBA's tidligere gjennomførte analyser av omsetning og omsetningsutvikling for landets bygdebutikker.

Antallet bygdebutikker er redusert med 215 butikker, noe som tilsvarer en nedgang på 19,1 prosent, fra 2008 til 2019. Denne store nedgang i antallet butikker er i hovedsak på grunn av nedlegginger hvor små bygdesamfunn har mistet sitt nære butikk- og servicetilbud. For noen bygdebutikker kan bortfall fra statistikken forklares med at butikken fortsatt er i drift, men virksomheten tilfredsstillende ikke lenger kriteriene som skal tilfredsstillende for å bli fortsatt registrert som bygdebutikk. I perioden 2008 – 2013 var det nedgang i antall bygdebutikker med i gjennomsnitt 20 butikker pr år. 2014 var et år med stor nedgang for deretter å få en noenlunde stabil situasjon fram til en ny markert nedgang i antallet bygdebutikker i 2018 og 2019.

Antallet bygdebutikker tilsluttet Merkur-programmet falt med 45 butikker eller 7,7 prosent fra 2008 til 2019, mens gruppen Andre bygdebutikker falt med 170 butikker eller 31,7 prosent i samme periode. Denne store forskjell i nedgang i antall butikker i de to grupperinger av bygdebutikkene, kan til dels forklares med at noen av de mindre butikkene i gruppen Andre bygdebutikker er blitt deltakere i Merkur-programmet. En del frafall av Merkurbutikker er derved erstattet med tilgang på nye butikker. Videre er frafall av Merkurbutikker søkt redusert gjennom den bistand bygdebutikkene har fått gjennom deltakelse i Merkur-programmet og de tiltak som er gjort med sikte på at Merkurbutikkene skal fremstå som attraktive som innkjøpssteder og møteplasser i små bygdesamfunn.

Årsakene til nedlegging av sistebutikkene i bygde-Norge er mange. Blant de viktigste grunner kan nevnes lav og sviktende omsetning, gjerne gjennom flere år. Dette kan være på grunn av svært begrenset kundegrunnlag, svak og sviktende kjøpekraft hos innbyggerne, dårlig beliggenhet for butikken, økende konkurranse fra nærliggende dagligvarebutikker, økende konkurranse fra nye salgsformer, dårlig ledelse og drift av butikkene, manglede evner og i noen tilfeller også manglende

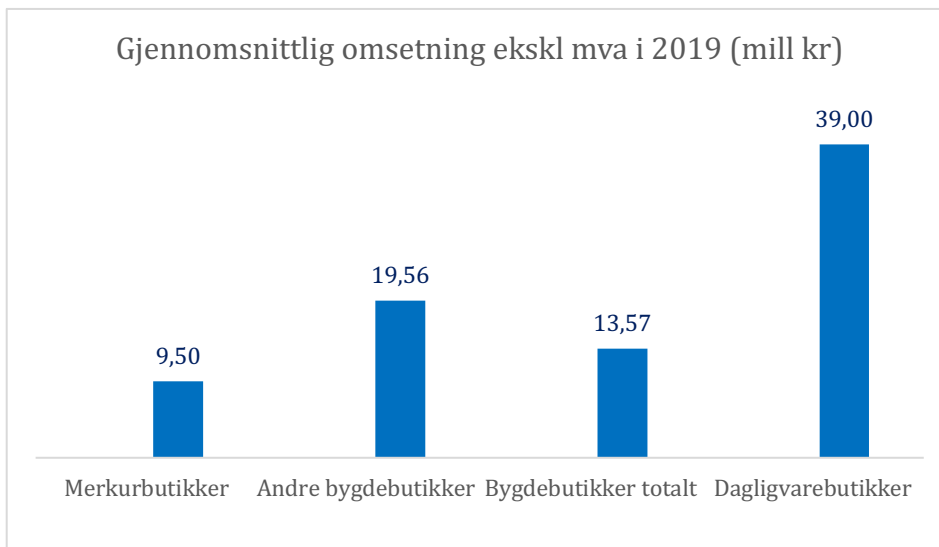
Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

vilje hos butikkeier/-leder til omstilling, høy alder på eier/leder og problemer knyttet til generasjonsskifte.

Nedleggelse av bygdebutikker har imidlertid kun i begrenset grad ført til et varig bortfall av et butikktilbud for innbyggerne i livskraftige lokalsamfunn. Når bygdas eneste butikk er i ferd med å legge ned, og i noen tilfeller først etter at bygdas butikktilbud er borte, ser vi at det tas initiativ til å få bevart bygdebutikken eller til å etablere et alternativt butikk- og servicetilbud egnet for lokalsamfunnet. Merkur har som oftest vært en sentral medspiller i dette arbeidet, med faglig og i noen tilfeller også økonomisk bistand med sikte på å tilrettelegge for et bedre og et mer robust butikktilbud for bygdesamfunnet. Disse butikkene er gjerne organisert som folkebutikker og har blitt realisert gjennom ulike former for bidrag fra bygdesamfunnet som kjøp av eierandeler, tilgang på egnede lokaler, stor dugnadsinnsats, kjøpslojalitet og ofte stor og subsidiert innsats fra bygdefolket i arbeidet med å drifte butikkene.

3.2 Bygdebutikkernes gjennomsnittsomsetning

Bygdebutikkene er pr definisjon eneste dagligvarebutikk i et avgrenset geografisk område. Markedsgrunnlaget for bygdebutikkene er begrenset og varierer sterkt fra butikker i bygder hvor det bor kun et titalls husholdninger til butikker som er lokalisert i bygdesentre hvor kundegrunnlaget er stort nok til å kunne danne grunnlag for et attraktivt vare og servicetilbud for lokalsamfunnet.

Figur 3

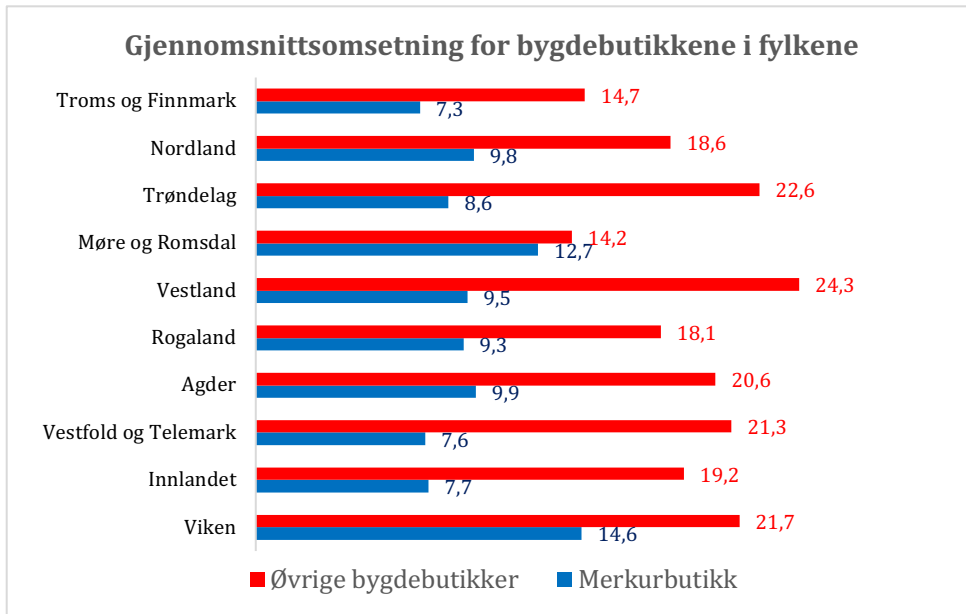
Kilde: SSB/IBA

Figur 4 viser gjennomsnittlig omsetning eksklusiv merverdiavgift for bygdebutikkene i 2019 og en sammenligning med en gjennomsnittlig omsetning for landets dagligvarebutikker beregnet ut fra SSB's tall for antall virksomheter og omsetning i næringskode 47.111. Merkurbutikkene hadde en gjennomsnittlig omsetning på 9,5 millioner kroner, mens gruppen Andre bygdebutikkers gjennomsnittsomsetning var mer enn dobbelt så høy, med 19,56 millioner kroner. Denne store forskjell i gjennomsnittsomsetning for de 2 gruppene av bygdebutikker, kan forklares med kriteriene for å kunne delta i Merkur-programmet hvor det er en maksimumsgrense for butikkernes omsetning av dagligvarer.

Beregningene av gjennomsnittlig omsetning for bygdebutikkene i 2019, viser store variasjoner i tallene for Merkurbutikkene og for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker i fylkene og i

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

landsdelene. Samlet for bygdebutikkene var gjennomsnittlig omsetning høyest i Viken fylke med 17,08 millioner kroner og lavest i Troms og Finnmark fylke med 10,26 millioner kroner.

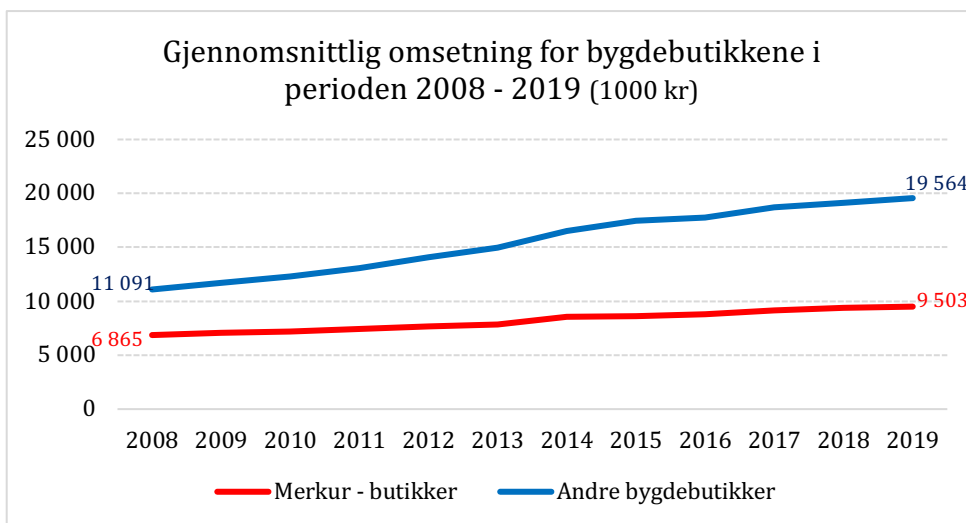

Figur 4

Kilde: SSB/IBA

Figur 4 viser gjennomsnittsomsetningen i millioner kroner for Merkurbutikkene og Andre bygdebutikker i fylkene i 2019. Merkurbutikkene i Viken hadde i gjennomsnitt en omsetning på 14,6 millioner kroner i 2019. Dette var en omsetning som var dobbelt så stor som gjennomsnittet for Merkurbutikkene i Troms og Finnmark som var 7,35 millioner kroner i 2019. I gruppen Andre bygdebutikker var det butikkene i Vestland fylke som hadde størst gjennomsnittsomsetning med 24,3 millioner kroner. I denne gruppe av bygdebutikker var det butikkene i Møre og Romsdal som hadde lavest gjennomsnittlig omsetning med 14,2 millioner kroner i 2019.

Størst forskjell i gjennomsnittlig omsetning mellom Merkurbutikker og Andre bygdebutikker, var det i Vestfold og Telemark fylke hvor Andre bygdebutikker hadde en omsetning som var 2,8 ganger omsetningen i Merkurbutikkene i fylket.

Figur 5

Kilde: SSB/IBA

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

Figur 5 viser utviklingen i gjennomsnittlig omsetning for butikkene i Merkur-programmet og for gruppen Andre bygdebutikker i perioden fra 2008 til 2019. Merkurbutikkene hadde en økning i gjennomsnittlig omsetning i perioden 2008 – 2019 på 38,4 prosent. For butikkene i gruppen Andre bygdebutikker var tilsvarende økning 76,4 prosent, mens gjennomsnitt for alle bygdebutikkene var 52,7 prosent. Noe av forklaringen på den store forskjell mellom Merkurbutikkene og Andre bygdebutikker i utviklingen av gjennomsnittlig omsetning, er at noen mindre bygdebutikker i gruppen Andre bygdebutikker har blitt deltakere i Merkur-programmet.

4. Omsetning og omsetningsutvikling for bygdebutikkene

Ut fra IBA's oppdaterte register over bygdebutikker har Statistisk sentralbyrå utarbeidet statistikker som viser antallet aktive butikker i 2018 og 2019 og omsetningen til disse. Statistikkene viser tall for antall butikker og omsetningen til disse fordelt på fylker og inndelt i gruppene Merkurbutikker og Andre bygdebutikker. Omsetningstallene for 2019 er foreløpige tall, mens tallene for 2018 er endelige. SSB's statistikker er utarbeidet både med faktiske tallstørrelser og organiske tall, dvs. tall for de av bygdebutikkene som var aktive både i 2018 og 2019.

Vår analyse av bygdebutikkernes omsetning og omsetningsutvikling i 2019, er gjennomført etter samme mønster som ved utarbeiding av tidligere års omsetningsanalyser for Merkur. Den største forskjell ved årets analyse, er at ved utarbeiding av statistikkene over utviklingen i geografiske områder, har vi i samarbeid med SSB valgt å benytte fylkesinndelingene slik de er fra 1. januar 2020. Ved presentasjon av utviklingen for bygdebutikkene over tid, vil vi også benytte data fra tidligere års analyser av bygdebutikkernes omsetning.

4.1 Faktisk omsetning og omsetningsutvikling for bygdebutikkene

Tabell 3: Bygdebutikkene 2019 – faktisk analyse (Kilde: SSB/IBA)

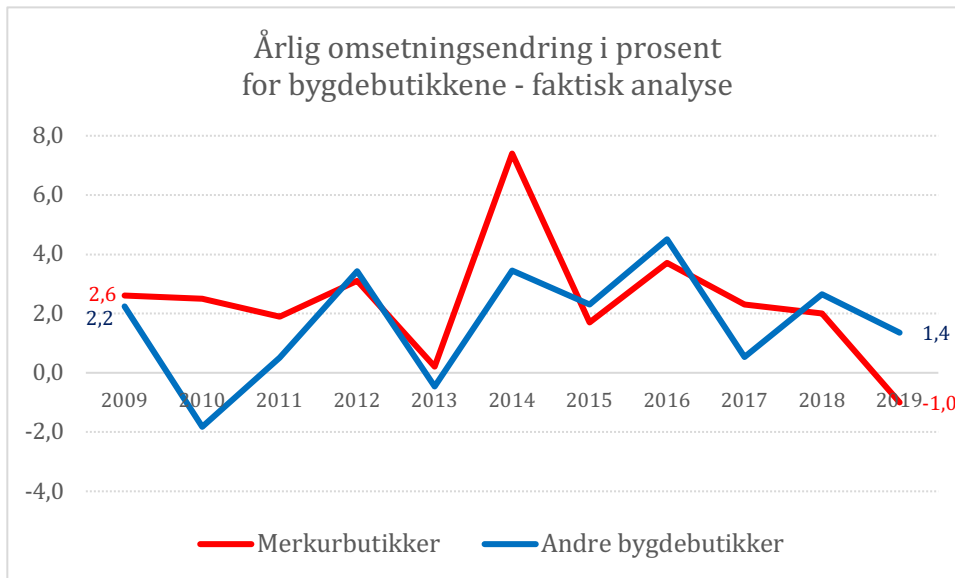
	Bygdebutikker	Merkurbutikker	Andre bygdebutikker
Antall butikker	909	542	367
Nettoomsetning (mill kr)	12 331	5 151	7 180
Andel av bygdebutikkene (%)	100	59,6	40,4
Andel av bygdebutikkernes omsetning	100	41,8	58,2
Omsetningsendring i prosent 2019	0,4	-1,0	1,4

Analysen av bygdebutikkene 2019 omfatter 909 aktive butikker med en samlet omsetning på 12 311 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Dette betyr at i 2019 var om lag hver femte dagligvarebutikk i Norge en bygdebutikk, og bygdebutikkene hadde en samlet omsetning som var 6,76 prosent av dagligvareomsetningen (nace 47.111). I 2019 var det 17 færre bygdebutikker enn året før og omsetningen til bygdebutikkene øket med 0,8 prosent i 2019 sammenlignet med 2,0 prosent for landets dagligvarebutikker.

542 bygdebutikker var i 2019 registrert som deltakere i Merkur-programmet. Dette var 13 færre butikker enn i 2018. Omsetningen til Merkurbutikkene var 5 151 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Dette var 41,8 prosent av bygdebutikkernes omsetning i 2019 og 2,82 prosent av omsetningen gjennom landets dagligvarebutikker. Merkurbutikkernes samlede omsetning var 1,0 prosent lavere enn i 2018.

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

De av bygdebutikkene som ikke var registrert som deltakere i Merkur-programmet og er omtalt som Andre bygdebutikker, var 367 butikker i 2019. Dette var en nedgang på 4 butikker i 2019. Samlet omsetning for Andre bygdebutikker var 7 180 millioner kroner eksklusive merverdiavgift i 2019, noe som var 58,2 prosent av samlet omsetning for bygdebutikkene. Omsetningen for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker øket med 1,4 prosent i 2019.

Figur 6

Kilde: SSB/IBA

Figur 6 viser årlig omsetningsendring i prosent for Merkurbutikkene og bygdebutikkene i gruppen Andre bygdebutikker. Merkurbutikkene har med unntak av 2019, hatt en gjennomsnittlig omsetningsvekst i prosent i alle år i analyseperioden. Omsetningsutviklingen for Merkurbutikkene har vært bedre enn og i noen år noenlunde lik den for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker. Unntaket er først og fremst for 2019 hvor gjennomsnittet for faktisk omsetningsutvikling var en nedgang på 1,0 prosent. Noe av denne svake omsetningsutvikling kan forklares med en forholdsvis stor nedgang i antallet Merkurbutikker i 2019.

Den årlige omsetningsutvikling for bygdebutikkene sammenlignet med omsetningsutviklingen for landets dagligvarebutikker, viste en omsetningsvekst for dagligvarebutikkene som var 3 – 4 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for bygdebutikkene i perioden 2008 – 2013. I perioden 2014 - 2018 var det god prosentvis vekst i bygdebutikkernes omsetning og en vekst i prosent som var noenlunde lik gjennomsnittet for dagligvarebutikkene. 2019 viste imidlertid et betydelig fall i den prosentvise omsetningsvekst for bygdebutikkene til et gjennomsnitt på 0,4 prosent, sammenlignet med 2,0 prosent som gjennomsnittlig omsetningsvekst for dagligvarebutikkene.

4.2 Organisk omsetning og omsetningsutvikling for bygdebutikkene

Med organisk omsetning og omsetningsutvikling for bygdebutikkene i 2019, menes en kartlegging av nåsituasjonen og utviklingen for de av bygdebutikkene som har registrert omsetning i alle terminer i 2018 og 2019. Statistikkene for disse butikker vil vise utviklingen til de av bygdebutikkene som har noenlunde normal drift i analyseperioden, og som har en omsetning som er upåvirket av at det har vært endringer i antallet bygdebutikker i perioden som følge av nye etableringer og ved bortfall av butikker. Organisk omsetning for bygdebutikkene er fremskaffet av SSB og omsetningstallene for 2019 er foreløpige.

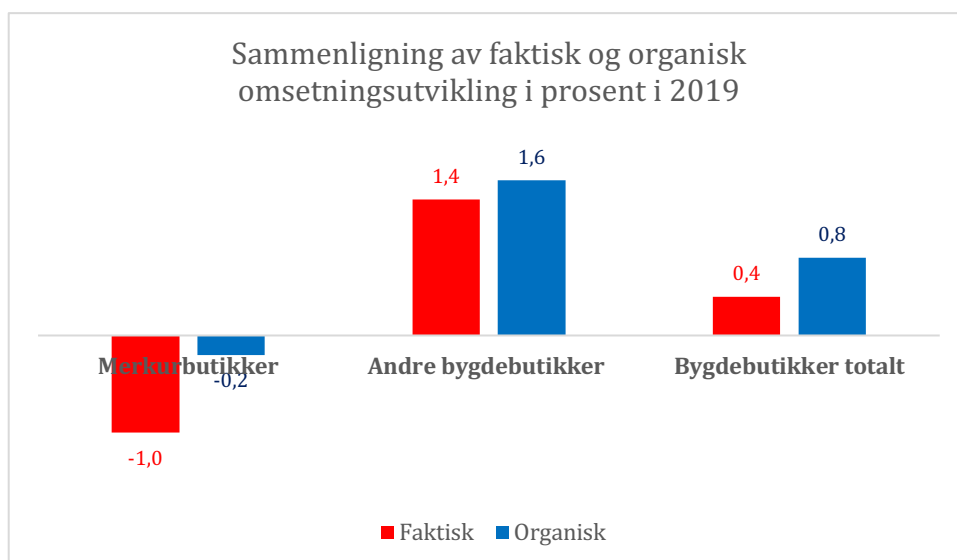
Analyse av Merkurbutikkene omsetning 2019

Tabell 4: Bygdebutikkene 2019 – Organisk analyse (Kilde: SSB/IBA)

	Bygdebutikker	Merkurbutikker	Andre bygdebutikker
Antall butikker	858	514	344
Nettoomsetning (mill kr)	12 092	5 026	7 065
Andel av bygdebutikkene (prosent)	100,0	59,9	40,1
Andel av omsetning	100,0	41,6	58,4
Omsetningsendring i prosent 2018	0,8	-0,2	1,6
Gjennomsnittlig omsetning (1 000 kr)	14 093	9 778	20 538

Den organiske analyse av bygdebutikkene 2019 omfatter 858 butikker. Dette var 51 butikker eller 5,6 prosent færre butikker enn i analysen av den faktiske omsetning og omsetningsutvikling for bygdebutikkene. Gjennomsnittlig omsetning i 2019 for de bygdebutikker som ikke er med i den organiske analyse, var 4,7 millioner kroner. Dette var en tredel av gjennomsnittsomsetningen til de butikker som inngår i den organiske analyse.

Det var 28 færre Merkurbutikker i den organiske analyse enn i den faktiske analyse (jfr: tabell 3). Gjennomsnittsomsetningen for disse butikkene var 4,5 millioner kroner, noe som var 54 prosent lavere enn gjennomsnittlig omsetning i den organiske analyse. Tilsvarende beregninger for de 23 butikker i gruppen Andre bygdebutikker som ikke er med i den organiske analyse, viste en gjennomsnittlig omsetning på 5 millioner kroner, noe som var 76 prosent lavere enn gjennomsnittet for butikkene i den faktiske analyse. Disse beregninger viser at det var butikker med lav omsetning som ble avviklet og/eller ble etablert i 2018 og 2019.

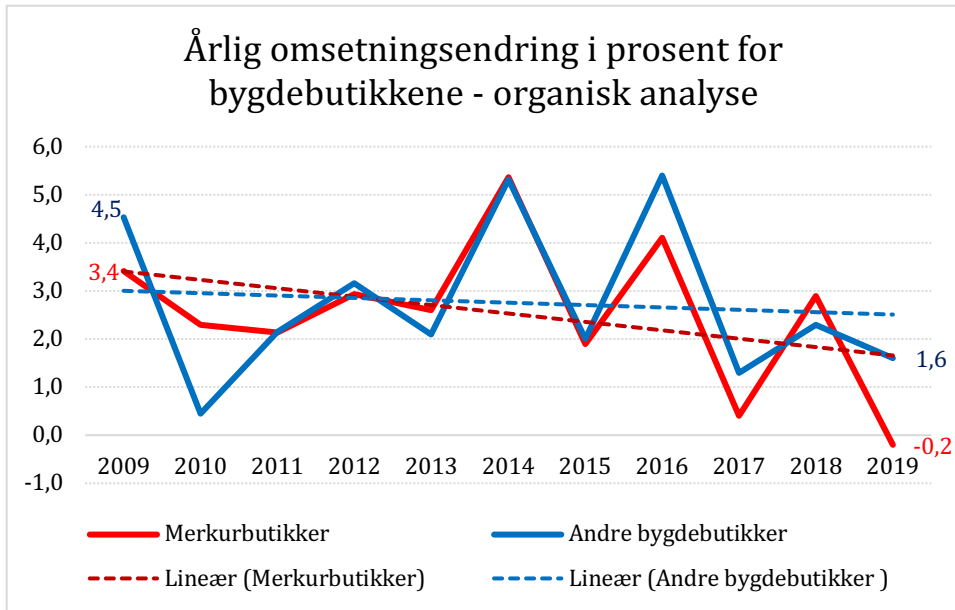

Figur 7

Kilde: SSB/IBA

Figur 7 viser en sammenligning av faktisk og organisk omsetningsutvikling i 2019 for bygdebutikkene. Bygdebutikkene i den organiske analyse hadde en gjennomsnittlig omsetningsvekst på 0,8 prosent i 2019. Dette var en vekst som var dobbelt så stor som prosentveksten i den faktiske analyse. Merkurbutikkene i faktisk analyse hadde 1,0 prosent nedgang i omsetningen i 2019, mens den organiske analyse viste en nedgang på 0,2 prosent. Dette tilsvarte en nedgang i omsetningen på 26 prosent for de av Merkurbutikkene som ikke var med i den organiske analyse av omsetningen.

Analyse av Merkurbutikkens omsetning 2019

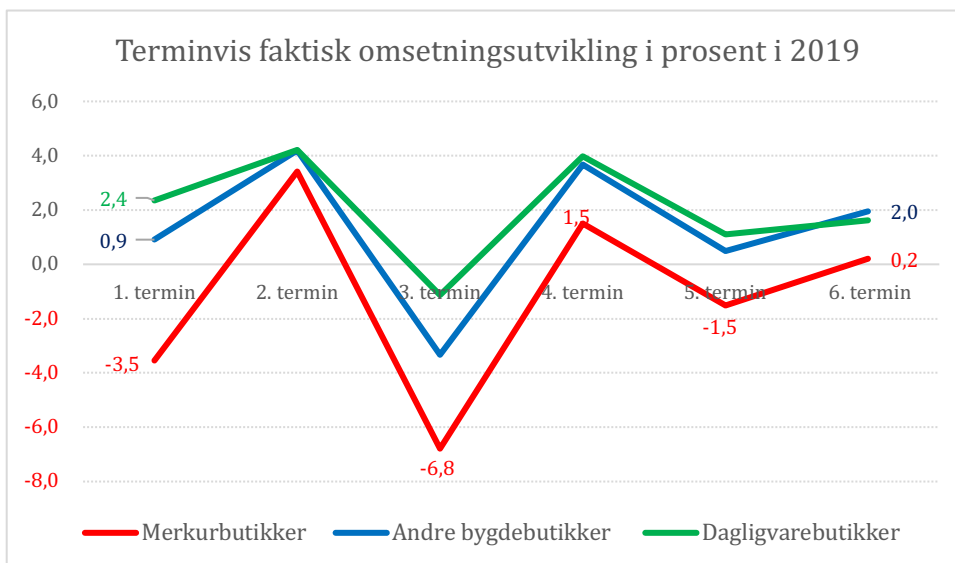
Figur 8

Kilde: SSB/IBA

Figur 8 viser omsetningsendring i prosent i perioden 2008 - 2019 ut fra den organiske analyse av bygdebutikkene. Videre vises beregnet trendlinje for omsetningsutviklingen i analyseperioden. De årlige prosentendringer i omsetningen har vist noenlunde samme mønster for Merkurbutikkene og Andre bygdebutikker. I 2019 var det derimot markante forskjeller i omsetningsutviklingen med 0,2 prosent nedgang i omsetningen for Merkurbutikkene og 1,6 prosent omsetningsvekst for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker. Trendlinjen viser at Merkurbutikkene har hatt en omsetningsutvikling i analyseperioden som har vært fallende og det i noe sterkere grad enn det som vises i trendlinjen for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker.

4.3 Terminvise omsetningsendringer for bygdebutikkene

Statistikkene fra SSB over omsetningen til bygdebutikkene, viste omsetningstall for 2018 og 2019 og med året inndelt i 6 terminer. Som en del av vår omsetningsanalyse, vil vi vise og kommentere våre beregninger av den terminvise omsetningsutviklingen for bygdebutikkene.

Figur 9

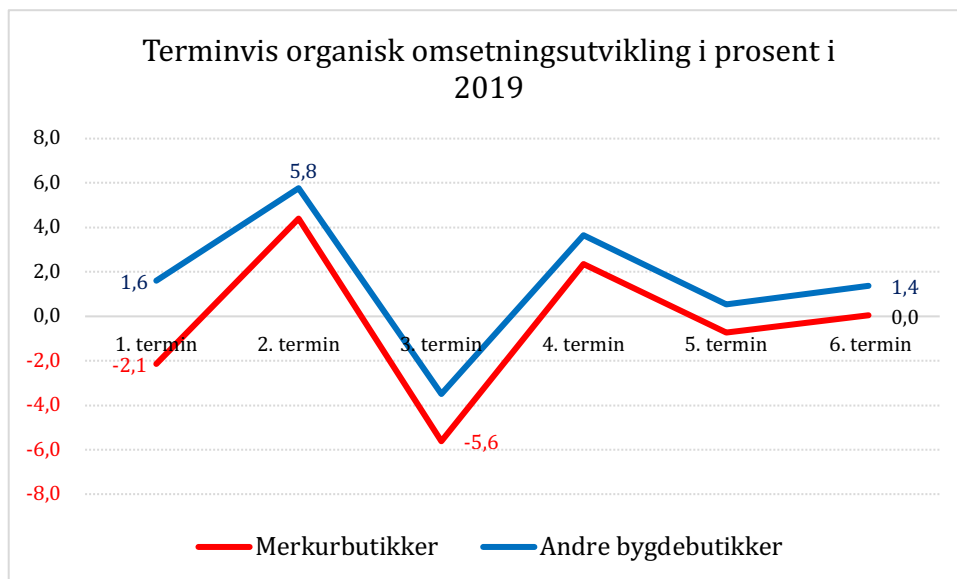
Kilde: SSB/IBA

Analyse av Merkurbutikkene omsetning 2019

Som vist i figur 9, var omsetningen i bygdebutikkene i 2019 sammenlignet med 2018, kjennetegnet med omsetningsnedgang i 1. termin (januar og februar), tilfredsstillende vekst i 2. termin (mars og april), svært dårlig omsetning i 3. termin (mai og juni), en sommer med omsetningsvekst (juli og august), svak omsetningsutvikling i høstmånedene (september og oktober) og en normal utvikling i årets siste måneder. Faktisk omsetning varierer ut fra kundenes kjøpevaner og kjøpstidspunkt og også med endringer i butikkantallet (nedlegginger og nye etableringer).

Merkurbutikkene hadde en svakere omsetningsutvikling enn butikkene i gruppen Andre bygdebutikker i alle terminer 2019. Spesielt stort avvik var det i terminene 1 og 3. Noe av forklaringene på termintallene i 2019 for Merkurbutikkene ligger i at i 1. termin 2018 var det 3,4 prosent omsetningsvekst for butikkene, i 2. termin var det 0,1 prosent omsetningsøkning, i 3. termin var det 4,7 prosent omsetningsvekst. Sommeromsetningen i 4. termin hadde også god vekst, mens omsetningen i 5. termin viste 1,1 prosent nedgang i 2018.

Omsetningen og omsetningsmønsteret gjennom året for Merkurbutikkene i 2019 kan derfor forklares med at det generelt sett var et svakt år med sviktende omsetning og med termintall for omsetning og omsetningsutvikling som i stor grad er bestemt av omsetningsutviklingen for Merkurbutikkene i 2018.

Figur 10

Kilde: SSB/IBA

Figur 10 viser terminvis omsetningsutvikling i prosent i 2019 for de 858 bygdebutikker som inngår i den organiske analyse. Dette er prosenttall for omsetningsutviklingen i terminene i 2019 for de av bygdebutikkene som var i full drift både i 2018 og i 2019. Tallstørrelsen er derfor ikke påvirket av etableringer av nye bygdebutikker eller av butikker som er lagt ned i disse årene eller butikker som har hatt eierskifte med endret organisasjonsnummer.

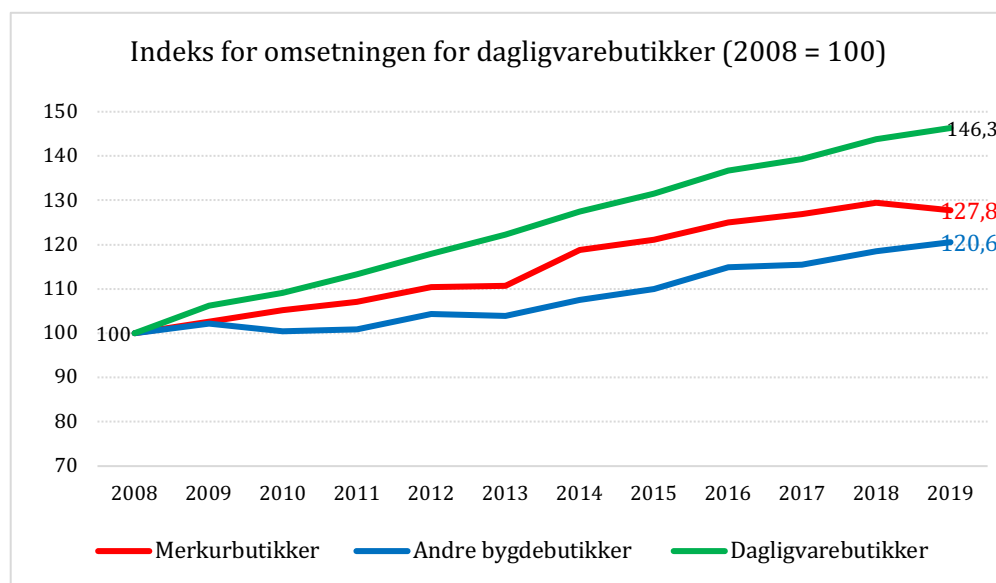
Butikkene som var med i Merkur-programmet, hadde som figuren viser noenlunde samme mønster i prosentvis omsetningsendring som butikkene i gruppen Andre bygdebutikker. Merkurbutikkene tall for prosentvis omsetningsendring var imidlertid lavere i alle terminer enn prosentstørrelsene for Andre bygdebutikker. Merkurbutikkene tallstørrelser viser imidlertid en bedre utvikling av omsetningen enn den som er beregnet i den faktiske analyse av omsetningsutviklingen.

5. Nærmere om omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene

I dette kapitlet skal vi gi en nærmere beskrivelse av omsetningen og omsetningsutviklingen for Merkurbutikkene i 2019 og i perioden 2008 – 2019 samt gi noen kommentarer til utviklingen.

5.1 Faktisk omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene

I 2019 var det 542 butikker som var registrert som Merkurbutikker i Andhøys Butikkregister og som ifølge Statistisk sentralbyrå var aktive butikker, dvs. hadde omsetning i hele eller deler av året. Samlet omsetning for disse butikker var 5 151 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Samlet omsetning for Merkurbutikkene var 1,0 prosent lavere i 2019 enn året før. Dette var imidlertid omsetningen for 13 færre butikker enn året før. Merkurbutikkernes gjennomsnittsomsetning var 9,5 millioner kroner eksklusive merverdiavgift i 2019. Dette var en økning på 1,4 prosent fra 2018.

Figur 11

Kilde: SSB/IBA

Figur 11 viser en omsetningsindeks for omsetningen for dagligvarebutikker i perioden 2008 – 2019 og med året 2008 som basis. Merkurbutikkene har hatt en samlet vekst i omsetningen i perioden på 27,8 prosent, sammenlignet med 46,3 prosent for landets dagligvarebutikker (næringsgruppe 47.111) og 20,6 prosent for butikker i gruppen Andre bygdebutikker. I analyseperioden er antallet Merkurbutikker redusert med 7,7 prosent, mens det har vært en nedgang på 31,7 prosent i antall butikker i gruppen Andre bygdebutikker.

Tabell 5: Terminvis faktisk omsetning (i 1000 kroner) for Merkurbutikkene (Kilde: SSB/IBA)

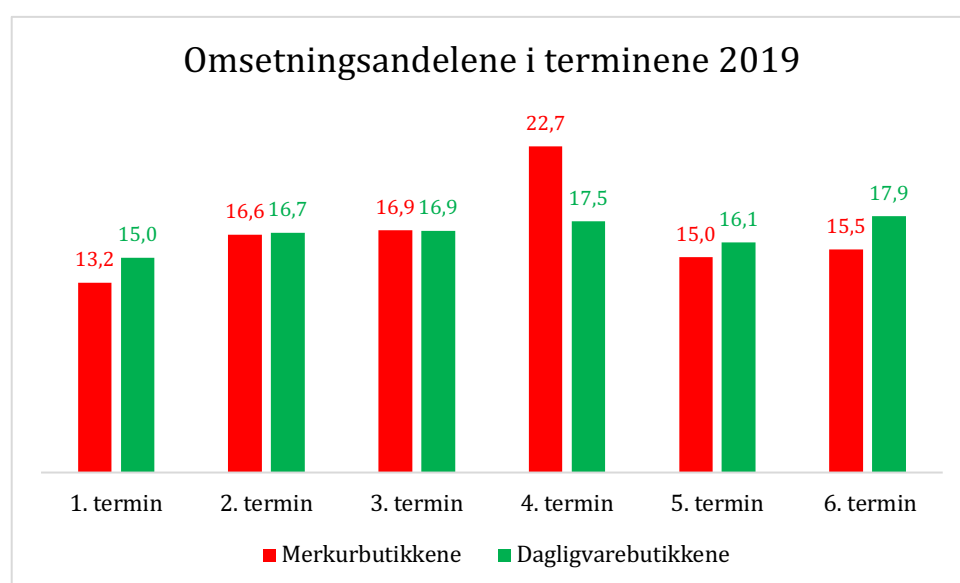
Periode	2018	2019	Endring i prosent 2019
	555 butikker	542 butikker	
1. termin	706 966	681 965	-3,5
2. termin	826 645	854 893	3,4
3. termin	932 867	869 539	-6,8
4. termin	1 153 679	1 171 095	1,5
5. termin	784 589	772 711	-1,5
6. termin	798 957	800 530	0,2
Sum året	5 203 703	5 150 733	-1,0

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

Tabell 5 viser faktisk omsetning for Merkurbutikkene fordelt på terminene for innberetning av merverdiavgift i 2018 og 2019. Videre vises prosentvis endring for omsetningen 2019 sammenlignet med 2018. Omsetningstallene er eksklusive merverdiavgift, og tallene for 2019 er foreløpige tall fra SSB. Det var 13 færre butikker i 2019 enn i 2018. Dette forklarer litt av den svake omsetningsutviklingen for Merkurbutikkene i 2019. Videre er omsetningsendringene i terminene påvirket av når i året endringer i antallet butikker fant sted.

Merkurbutikkernes omsetning i 2019 var 1,0 prosent lavere enn i 2018. Dette var første år i analyseperioden 2008 – 2019 hvor det var nedgang i omsetningen. Til sammenligning var det 2,0 prosent omsetningsvekst for Merkurbutikkene i 2018. Statistikken over omsetningsendringene i terminene i 2019, viste stor nedgang i omsetningen i termin 1 (januar og februar) med 3,5 prosent. I 3. termin (mai og juni) var omsetningsnedgangen hele 6,8 prosent. Også i 5. termin (september og oktober) var det nedgang i omsetningen med 1,5 prosent.

2. termin (mars og april) hvori inngår omsetningen knyttet til påsketraffikken, var den termin som kunne vise til best omsetningsutvikling for Merkurbutikkene i 2019, med en omsetningsvekst på 3,4 prosent sammenlignet med året før. Sommeromsetningen i termin 4 (juli og august) viste svak vekst i omsetningen med 1,5 prosent, mens det var kun 0,2 prosent økning i omsetningen i de 2 siste måneder i 2019. Prosentendringene for omsetningen i terminene i 2019 må også ses i sammenheng med omsetningsutviklingen i 2018. Merkurbutikkene hadde i 2018 stor prosentvis vekst i omsetningen i terminene 1, 3 og 4, noe som i en viss grad kan forklare den svake utvikling for omsetningen i disse terminene i 2019.

Figur 12

Kilde: SSB/IBA

Figur 13 viser andelen i prosent av omsetningen i 2019 fordelt på årets terminer for butikkene med tilknytning til Merkur-programmet sammenlignet med omsetningsandelene for landets dagligvarebutikker. Merkurbutikkene har lavere omsetningsandeler enn gjennomsnittet for dagligvarebutikker i alle årets terminer med unntak av 4. termin som kan betegnes som sommeromsetningen. Omsetningen i 4. termin var for Merkurbutikkene 22,7 prosent av årets omsetning. Denne terminomsetning var 71,7 prosent større enn omsetningen i 1. termin. Samlet for terminene 3 og 4 var Merkurbutikkernes andel av årets omsetning ca. 40 prosent. Dette viser den store betydning sommeromsetningen har for store deler av Merkurbutikkene.

5.2 Organisk omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene

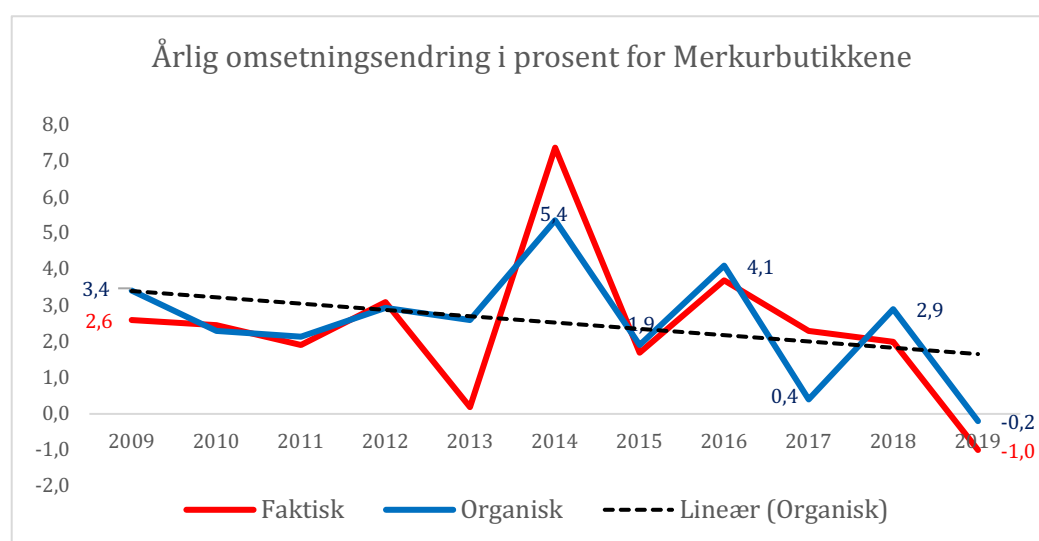
Organisk omsetning er omsetning for butikker som var aktive både i 2018 og i 2019. Av Merkurbutikkene var dette 514 butikker, noe som tilsvarte 94,8 prosent av antallet Merkurbutikker i 2019.

Tabell 6: Organisk omsetning i 1 000 kroner i terminer for Merkurbutikkene (Kilde: SSB/IBA)

Periode	2018	2019	Endring i prosent i 2019
	514 butikker	514 butikker	
1. termin	680 467	665 846	-2,1
2. termin	797 440	832 526	4,4
3. termin	902 020	851 329	-5,6
4. termin	1 113 996	1 140 145	2,3
5. termin	762 279	756 682	-0,7
6. termin	779 533	779 866	0,0
Sum året	5 035 735	5 026 394	-0,2

De 514 Merkurbutikker som inngår i den organiske analyse av omsetningen i 2019, hadde en samlet omsetning på 5 026 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Gjennomsnittlig omsetning for disse butikker var 9,79 millioner kroner eksklusive merverdiavgift, et nivå på omsetningen som var 3,1 prosent høyere enn gjennomsnittet for Merkurbutikkene i den faktiske analyse av omsetningen 2019. Gjennomsnittsomsetningen for de Merkurbutikker som ikke er med i den organiske analyse, var 4,44 millioner kroner.

Merkurbutikkene i den organiske analyse hadde 0,2 prosent nedgang i omsetningen i 2019 sammenlignet med 1,0 prosent nedgang ifølge den faktiske analyse. Omsetningsendringene i terminene i den organiske analyse, viste samme mønster som i den faktiske analyse med omsetningsnedgang i terminene 1, 3 og 5. Nedgangen i omsetningen i prosent var imidlertid mindre i den organiske analyse enn i den faktiske. Videre var omsetningsveksten noe større i terminen 2 og 4.

Figur 13

Kilde:SSB/IBA

Figur 13 viser forholdet mellom faktisk og organisk omsetningsutvikling i prosent for Merkurbutikkene i perioden 2008 – 2019. Videre vises en trendlinje for perioden som forteller at den prosentvise vekst i omsetningen har avtatt gjennom årene i analyseperioden.

6. Merkurbutikkene i fylkene og landsdelene i 2019

Vi skal i dette kapitlet vise en oversikt over utviklingen i antallet butikker og den faktiske og organiske omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene fordelt på fylker og gruppert i landsdeler. Tallene for fylkene er ut fra fylkesinndelingen pr. 1.januar 2020. Inndeling i landsdeler er den samme som er benyttet i tidligere års analyse av bygdebutikkene i Norge.

6.1 Faktisk omsetning og omsetningsutvikling for Merkurbutikkene

Tabell 7: Antall Merkurbutikker, omsetning og omsetningsutvikling 2019 (Kilde: SSB/IBA)

Fylker og landsdeler	Faktisk utvikling			
	Antall butikker	Netto oms. 1000 kr	Netto oms. 1000 kr	Endring i prosent
	2018/2019	2018	2019	2018/ 2019
Viken	18/17	173 155	167 659	-3,17
Innlandet	67/66	609 229	614 346	0,84
Sum Østlandet	85/83	782 384	782 005	-0,05
Vestfold og Telemark	23/22	219 506	208 528	-5,00
Agder	60/58	738 691	733 887	-0,65
Sum Vestfold/Telem. og Agder	83/80	958 196	942 415	-1,65
Rogaland	49/47	689 694	686 118	-0,52
Vestland	106/104	923 064	898 324	-2,68
Sum Vestlandet	155/151	1 612 758	1 584 442	-1,76
Møre og Romsdal	40/39	306 265	301 646	-1,51
Trøndelag	57/56	554 228	546 729	-1,35
Sum Møre/Trøndelag	97/95	860 493	848 375	-1,41
Nordland	71/70	524 556	530 538	1,14
Troms og Finnmark	64/63	465 316	462 958	-0,51
Sum Nord-Norge	135/133	989 872	993 496	0,37
Sum Norge	555/542	5 203 703	5 150 733	-1,02

Av landsdelene var det Merkurbutikkene i Nord-Norge som hadde best omsetningsutvikling i 2019 med en samlet omsetning på 993,5 millioner kroner i landsdelens 133 Merkurbutikker og med en gjennomsnittlig vekst i omsetningen på 0,37 prosent. Denne omsetningsvekst ble oppnådd ved 2 færre butikker enn i 2018. I de andre 4 landsdeler som Norge er inndelt i, var det nedgang i omsetningen. Størst nedgang i omsetningen var det i landsdel Vestlandet med 1,76 prosent lavere omsetning enn i 2018. De 151 Merkurbutikkene i landsdelen hadde i 2019 en omsetning på 1 584 millioner kroner. Omsetningen i 2018 som det sammenlignes med, var for 4 flere Merkurbutikker.

Av landets fylker var det Nordland som med en omsetningsvekst på 1,14 prosent, kunne vise til best omsetningsutvikling for Merkurbutikkene i 2019. Denne omsetningsvekst ble nådd ved en nedgang på én butikk i 2019. Også Innlandet fylke kunne vise til omsetningsvekst for sine Merkurbutikker. Veksten var på 0,84 prosent og veksten ble oppnådd gjennom 66 butikker, en nedgang på en butikk fra året før. Svakest omsetningsutvikling hadde Merkurbutikkene i Vestfold og Telemark fylke hvor omsetningen falt med 5,0 prosent i 2019 og med en nedgang fra 23 til 22 butikker i 2019.

6.2 Organisk utvikling for Merkurbutikkene i fylker og landsdeler

Organisk utvikling for Merkurbutikkene 2019 er tallstørrelser som er fremskaffet for de av butikkene som har full drift både i 2018 og 2019.

Tabell 8: Antall butikker og organisk omsetning og omsetningsutvikling 2019 (Kilde: SSB/IBA)

Fylker og landsdeler	Organisk utvikling			
	Antall butikker	Netto oms. 1000 kr	Netto oms. 1000 kr	Endring i prosent
	2018 og 2019	2018	2019	2018/ 2019
Viken	16	170 587	167 383	-1,88
Innlandet	63	594 910	597 640	0,46
Sum Østlandet	79	765 497	765 023	-0,06
Vestfold og Telemark	22	219 517	208 528	-5,01
Agder	55	714 461	728 120	1,91
Sum Vestfold/Telem. og Agder	77	933 978	936 648	0,29
Rogaland	45	662 039	662 194	0,02
Vestland	97	891 178	876 282	-1,67
Sum Vestlandet	142	1 553 217	1 538 476	-0,95
Møre og Romsdal	37	295 717	294 728	-0,33
Trøndelag	53	535 555	530 122	-1,01
Sum Møre/Trøndelag	90	831 272	824 850	-0,77
Nordland	69	523 848	530 124	1,20
Troms og Finnmark	57	427 923	431 273	0,78
Sum Nord-Norge	126	951 771	961 397	1,01
Sum Norge	514	5 035 735	5 026 394	-0,19

Den organiske analyse av Merkurbutikkene omfatter 514 butikker med omsetningstall både for 2018 og for 2019. Samlet omsetning for disse butikkene var 5 026 millioner kroner eksklusive merverdiavgift i 2019, og dette var en omsetning som var 0,19 prosent lavere enn i 2018.

Av landsdelene var det Merkurbutikkene i Nord-Norge som i likhet med i den faktiske analyse, hadde best omsetningsutvikling for butikkene med 1,01 prosent. Også for Merkurbutikkene i landsdel Vestfold/Telemark og Agder var det omsetningsøkning i 2019 med 0,29 prosent. Landsdel Vestlandet hadde flest butikker i den organiske analyse med 142 butikker. Disse Merkurbutikker hadde en samlet nedgang i omsetningen på 0,95 prosent, noe som var størst nedgang i prosent når vi sammenligner utviklingen for landsdelene.

Av fylkene var det Agder som med 1,91 prosent, kunne vise til den største prosentvise omsetningsvekst for Merkurbutikkene. Det var også omsetningsvekst for Merkurbutikkene i Nordland, Troms og Finnmark og Innlandet, og tilnærmet nullvekst i Rogaland. Størst svikt i omsetningen var det for de 22 Merkurbutikkene i Vestfold og Telemark fylke hvor omsetningen falt med 5,01 prosent i 2019. Det var også betydelig omsetningssvikt for Merkurbutikkene i Viken fylke med gjennomsnittlig 1,88 prosent og i Vestland fylke hvor de 97 butikkene hadde 1,67 prosent lavere omsetning i 2019 enn i 2018.

7. Statistikk for Merkurbutikkene i landsdelene

I dette kapitlet vil vi presentere og kommenterer statistikker som viser antallet bygdebutikker i fylkene og inndelt i landsdeler. Terminvise omsetningstall for 2018 og 2019 og omsetningsendringer i prosent. Videre vil vi presentere en tabell for landsdelene hvor faktisk omsetningsendring i prosent vises terminvis for 2019 og akkumulert i terminene og hvor Merkurbutikkernes omsetningsutvikling sammenlignes med tilsvarende størrelser for bygdebutikkene og for dagligvarebutikkene.

Ut fra statistikker over organisk omsetning i landsdelene, vil det bli vist en sammenligning av omsetningen, omsetningsutviklingen og butikkenes gjennomsnittsomsetning i 2019 for Merkurbutikkene, Andre bygdebutikker og samlet for bygdebutikkene. Videre vil presentasjonen av Merkurbutikkene i landsdelene vise grafisk den terminvise organiske omsetningsutvikling og akkumulert organisk omsetningsutvikling for Merkurbutikkene og for landsdelens bygdebutikker.

7.1 Landsdel Østlandet

Landsdel Østlandet omfatter i vår analyse fylkene Viken og Innlandet. I våre tidligere analyser av Merkurbutikkernes omsetning, var Vestfold fylke en del av landsdel Østlandet. I årets analyse er Vestfold slått sammen med Telemark fylke og er overflyttet til landsdel Vestfold/Telemark og Agder. Denne endring betyr flytting av 2 Merkurbutikker og 4 butikker i gruppen Andre bygdebutikker, men den gir kun mindre utslag i analysetallene for omsetningen i de aktuelle landsdeler.

Samlet omsetning for 83 Merkurbutikker i landsdel Østlandet i 2019, var 782 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Dette var 51,9 prosent av antallet bygdebutikker i landsdelen og 34,3 prosent av bygdebutikkernes omsetning i 2019. Antallet bygdebutikker i landsdelen var 4 lavere i 2019 enn året før, og 2 av disse var Merkurbutikker.

Merkurbutikkernes samlede omsetning var 0,05 prosent lavere i 2019 enn året før, mens det var 0,10 prosent nedgang i omsetningen for bygdebutikkene. Dagligvarebutikkene i landsdelen øket omsetningen med 2,2 prosent i 2019. Gjennomsnittsomsetningen for Merkurbutikkene på Østlandet var 9,4 millioner kroner, mens gjennomsnittsomsetningen for de av bygdebutikkene som ikke var med i Merkur-programmet, var 19,4 millioner kroner. Gjennomsnittsomsetningen for Merkurbutikkene var 2,4 prosent høyere i 2019 enn i 2018. Bygdebutikkene i landsdelen hadde samme veksttall for gjennomsnittlig omsetning i 2019.

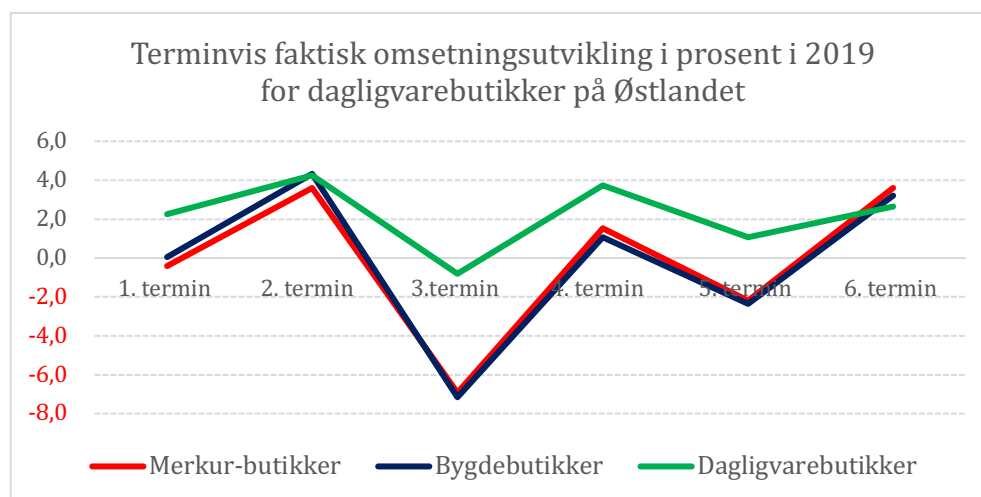
Tabell 9: Faktisk terminvis omsetningsendring i prosent 2019 – landsdel Østlandet (Kilde: SSB/IBA)

	1. termin	2. termin	3.termin	4. termin	5. termin	6. termin
Merkur-butikker	-0,4	3,6	-6,9	1,5	-2,2	3,6
Bygdebutikker	0,1	4,3	-7,2	1,1	-2,4	3,2
Dagligvarebutikker	2,2	4,3	-0,8	3,7	1,1	2,6
	Januar-februar	Januar - april	Januar-juni	Januar – august	Januar – oktober	Januar – desember
Merkur-butikker	-0,4	1,8	-1,3	-0,4	-0,7	-0,05
Bygdebutikker	0,1	2,3	-1,0	-0,4	-0,7	-0,1
Dagligvarebutikker	2,2	3,3	1,8	2,3	2,1	2,2

Tabell 9 viser terminvis faktisk omsetningsendring i 2019 for bygdebutikkene og for dagligvarebutikkene i landsdel Østlandet. Videre vises akkumulert omsetningsendring, dvs.

Analyse av Merkurbutikkene omsetning 2019

omsetningen i prosent for disse gruppene fra årets start til utgangen av hver av terminene. Merkurbutikkene i landsdelen hadde dårligere omsetningsutvikling enn samlet for bygdebutikkene i terminen i 1. halvår 2019, og en litt bedre omsetningsutvikling enn bygdebutikkene i terminene i 2. halvår. Sammenlignet med omsetningsutviklingen for landsdelens dagligvarebutikker, var terminallene for Merkurbutikkene langt svakere i de første 5 terminer i 2019, mens Merkurbutikkene omsetningsvekst var bedre enn gjennomsnittet for bygdebutikkene i 6. termin.

Figur 14: Terminvis faktisk omsetningsutvikling i prosent 2011 (Kilde: SSB/IBA)

Tabell 10: Terminvis faktisk omsetning og omsetningsutvikling i landsdel Østlandet (Kilde: SSB/IBA)

Fylker	Termin	Merkurbutikker			Bygdebutikker		
		2018	2019	Endring i prosent	2018	2019	Endring i prosent
	1. termin	23 368	22 409	-4,1	139 175	136 137	-2,2
Viken	2. termin	28 441	27 686	-2,7	159 389	163 792	2,8
Merkurbutikker	3. termin	31 756	28 725	-9,5	182 853	165 147	-9,7
2018: 18 / 2019: 17	4. termin	39 036	39 421	1,0	216 824	217 179	0,2
Bygdebutikker	5. termin	25 774	24 598	-4,6	155 122	148 282	-4,4
2018: 59 / 2019: 57	6. termin	24 780	24 820	0,2	154 229	160 475	4,0
	Totalt	173 155	167 659	-3,2	1 007 592	991 012	-1,6
	1. termin	83 796	84 315	0,6	185 378	188 593	1,7
Innlandet	2. termin	100 245	105 633	5,4	214 093	225 855	5,5
Merkurbutikker	3. termin	96 844	90 971	-6,1	197 383	187 867	-4,8
2018: 67 / 2019: 66	4. termin	136 854	139 143	1,7	271 369	276 203	1,8
Bygdebutikker	5. termin	95 764	94 264	-1,6	193 951	192 566	-0,7
2018: 105 / 2019: 103	6. termin	95 726	100 020	4,5	209 236	214 677	2,6
	Totalt	609 229	614 346	0,8	1 271 410	1 285 761	1,1

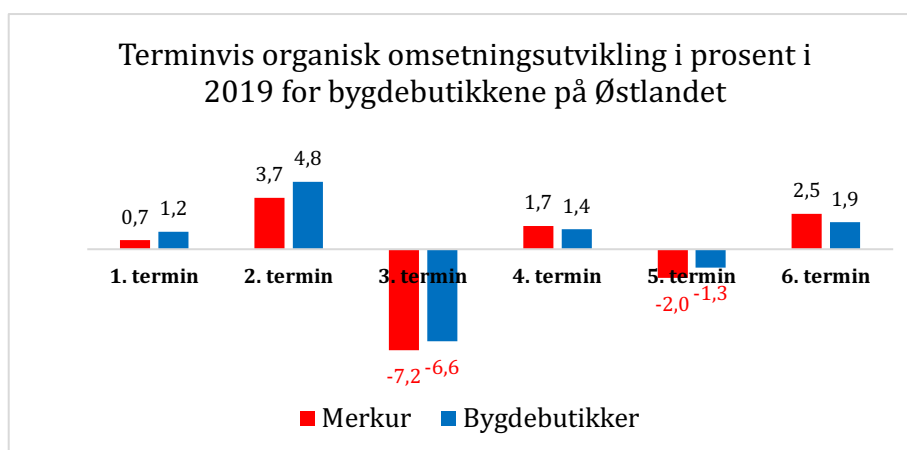
Som vist i tabell 10, var det store variasjoner i omsetning og omsetningsutvikling mellom bygdebutikkene i fylkene Viken og Innlandet. Bygdebutikkene i Innlandet hadde en langt bedre omsetningsutvikling i terminene og totalt for 2019 enn den for bygdebutikkene i Viken. Av bygdebutikkene var det spesielt svake omsetningstall for Merkurbutikkene med 3,2 prosent nedgang i omsetningen i Viken. Merkurbutikkene i Innlandet kunne vise til 0,8 prosent gjennomsnittlig omsetningsvekst i 2019. Dette var den nest beste omsetningsutvikling blant fylkene i landet.

Analyse av Merkurbutikkene omsetning 2019

Tabell 11: Organisk analyse av bygdebutikkene på Østlandet i 2019 (Kilde: SSB/IBA)

	Merkurbutikker	Andre bygdebutikker	Sum bygdebutikker
Antall butikker	79	71	150
Omsetning, mill kr	765	1 478	2 243
Gjennomsnittsomsetning (1000 kr)	9 684	20 823	14 956
Omsetningsendring i prosent	-0,1	0,4	0,3

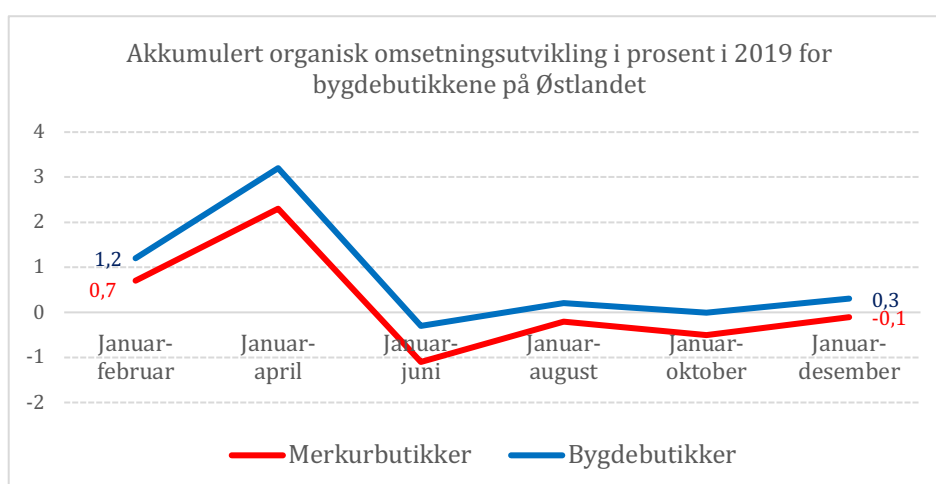
Den organiske analyse av bygdebutikkene på Østlandet omfatter 93,8 prosent av landsdelens bygdebutikker i 2019 og 98,5 prosent av samlet omsetning til bygdebutikkene. Merkurbutikkene i den organiske analyse var 95,2 prosent av antallet Merkurbutikker i landsdelen i 2019 og 97,8 prosent av deres omsetning. Omsetningsendringen for bygdebutikkene i den organiske analyse var 0,3 prosent i 2019. Dette var bedre enn omsetningsendringen i den faktiske analyse hvor gjennomsnittet var – 0,1 prosent. Merkurbutikkene organiske omsetningsendring var -0,1 prosent i 2019, noe som var samme gjennomsnitt som i den faktiske omsetningsanalyse.

Figur 15:

Kilde: SSB/IBA

Figur 15 viser forskjellen i terminvis omsetningsutvikling for Merkurbutikkene og totalt for bygdebutikkene i den organiske omsetningsanalyse 2019. I terminene i 1. halvår var endringene i omsetningen bedre i bygdebutikkene i alle terminer enn endringene for Merkurbutikkene. I 2. halvår hadde Merkurbutikkene en bedre omsetningsutvikling enn bygdebutikkene i 4. og 6. termin. Figur 16 som viser akkumulert omsetningsendring, gir et klart bilde av omsetningsmønsteret i 2019.

Figur 16

Kilde: SSB/IBA

7.2 Landsdel Vestfold/Telemark og Agder

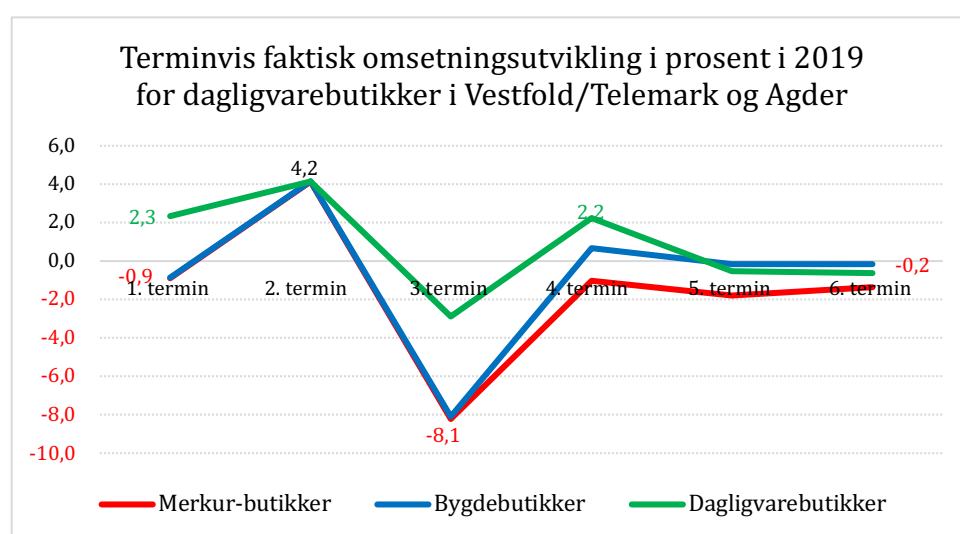
Landsdel Vestfold/Telemark og Agder omfatter i vår analyse fylkene Vestfold og Telemark og Agder. I 2019 var det 100 aktive bygdebutikker i landsdelen. 80 av disse var tilknyttet Merkur-programmet. Dette var 3 færre butikker enn året før. Antallet butikker i gruppen Andre bygdebutikker var 20 i 2019, det samme antall som i 2018.

Merkurbutikkernes omsetning i 2019 var 942 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Dette var 71 prosent av omsetningen til bygdebutikkene i landsdelen. Omsetningen til Merkurbutikkene var 1,65 prosent lavere i 2019 enn året før. Gruppen Andre bygdebutikker øket omsetningen med 1,24 prosent, mens omsetningen samlet for bygdebutikkene, falt med 0,83 prosent. Merkurbutikkernes gjennomsnittsomsetning i 2019, var 11,78 millioner kroner. Dette var 2,0 prosent høyere enn i 2018.

Tabell 12: Faktisk terminvis omsetningsendring 2019 – landsdel Vestfold/Telemark og Agder

	1. termin	2. termin	3.termin	4. termin	5. termin	6. termin
Merkur-butikker	-0,9	4,1	-8,2	-1,0	-1,8	-1,4
Bygdebutikker	-0,9	4,2	-8,1	0,7	-0,1	-0,2
Dagligvarebutikker	2,3	4,1	-2,9	2,2	-0,5	-0,6
	Januar- februar	Januar - april	Januar- juni	Januar – august	Januar – oktober	Januar – desember
Merkur-butikker	-0,9	1,8	-2,0	-1,7	-1,7	-1,6
Bygdebutikker	-0,9	1,8	-1,9	-1,1	-0,9	-0,8
Dagligvarebutikker	2,3	3,3	1,0	1,4	1,0	0,7

Tabell 12 viser terminvis faktisk omsetningsendring for bygdebutikkene og for dagligvarebutikkene i landsdel Vestfold/Telemark og Agder. Videre vises akkumulert omsetningsendring gjennom året. Merkurbutikkene hadde samme omsetningsutvikling som totalt for bygdebutikkene i terminene i 1. halvår, men hadde svakere omsetningsutvikling i terminene i 2. halvår. For Merkurbutikkene var det kun i 2. termin at det var vekst i faktisk omsetning for butikkene. Spesielt svak var omsetningen i 3. termin, noe som kan ha sammenheng med bortfall av butikker i denne termin.

Figur 17

Kilde: SSB/IBA

Figur 17 viser omsetningsmønsteret for bygdebutikkene og dagligvarebutikkene i terminene i 2019. Bortsett fra 5. og 6. termin var omsetningsutvikling best for landsdelens dagligvarebutikker.

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

Tabell 13: Terminvis faktisk omsetning og omsetningsutvikling i landsdel Vestfold/Telemark og Agder

Fylker	Termin	Merkurbutikker			Bygdebutikker		
		2018	2019	Endring i prosent	2018	2019	Endring i prosent
	1. termin	28 742	27 221	-5,3	59 675	58 146	-2,6
Vestfold/Telemark	2. termin	33 632	33 810	0,5	69 749	71 358	2,3
Merkurbutikker	3. termin	41 107	35 908	-12,6	83 346	74 943	-10,1
2018: 23 / 2019: 22	4. termin	53 079	50 546	-4,8	109 214	110 797	1,4
Bygdebutikker	5. termin	31 665	30 131	-4,8	66 198	67 115	1,4
2018: 33 / 2019: 32	6. termin	31 280	30 912	-1,2	67 709	69 555	2,7
	Totalt	219 505	208 528	-5,0	455 891	451 914	-0,9
	1. termin	107 139	107 449	0,3	127 931	127 845	-0,1
Agder	2. termin	117 337	123 403	5,2	139 820	146 918	5,1
Merkurbutikker	3. termin	130 614	121 698	-6,8	157 651	146 545	-7,0
2018: 60 / 2019: 58	4. termin	156 217	156 631	0,3	185 531	185 923	0,2
Bygdebutikker	5. termin	111 973	110 920	-0,9	133 955	132 741	-0,9
2018: 70 / 2019: 68	6. termin	115 411	113 786	-1,4	137 688	135 531	-1,6
	Totalt	738 691	733 887	-0,7	882 576	875 503	-0,8

Tabell 13 viser faktisk omsetning og omsetningsutvikling i terminene for Merkurbutikkene og samlet for bygdebutikkene i fylkene Vestfold og Telemark og Agder i 2019. Merkurbutikkene i Vestfold og Telemark fylke hadde størst prosentvis nedgang i omsetningen av alle landets fylker i 2019.

Statistikken viste stor nedgang i omsetningen i alle terminer i 2019 med unntak av 2. termin hvor det var svak vekst i omsetningen. Spesielt stor var omsetningsnedgangen i 3. termin. Bygdebutikkene i fylket hadde vekst i omsetningen i 4 av terminene og en mindre nedgang i omsetningen enn den for Merkurbutikkene i de 2 andre terminer i 2019. Dette forteller at butikkene i gruppen Andre bygdebutikker hadde en omsetningsutvikling i 2019 som var langt bedre enn Merkurbutikkernes.

Merkurbutikkene i Agder hadde til tross for 2 færre butikker, en omsetningsutvikling i terminene i 2019 som var langt bedre enn den for Merkurbutikkene i Vestfold og Telemark. Unntaket var her termin 6. For bygdebutikkene samlet i Agder var omsetningsutviklingen i prosent i terminene i 2019 noenlunde lik den for Merkurbutikkene i fylket.

Tabell 14: Organisk analyse av bygdebutikkene i landsdel Vestfold/Telemark og Agder i 2019

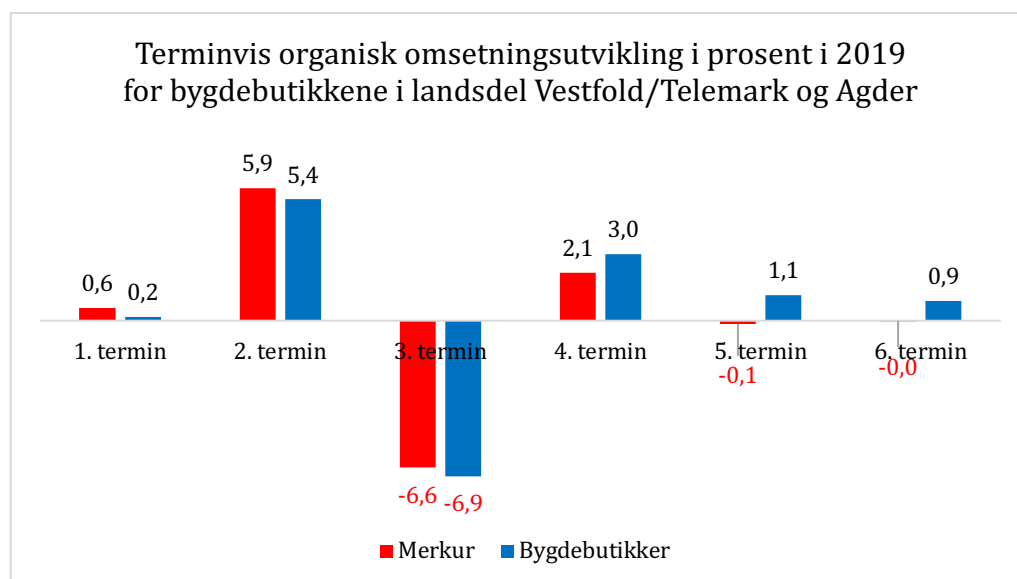
	Merkurbutikker	Andre bygdebutikker	Sum bygdebutikker
Antall butikker	77	19	96
Omsetning, mill kr	937	385	1 322
Gjennomsnittsomsetning (1000 kr)	12 164	20 257	13 766
Omsetningsendring i prosent	0,3	1,3	0,6

Den organiske analyse av bygdebutikkene i landsdel Vestfold/Telemark og Agder omfatter 96 prosent av landsdelens bygdebutikker og 99,5 prosent av samlet omsetning til bygdebutikkene.

Merkurbutikkene i den organiske analyse var for 96,3 prosent av antallet Merkurbutikker i landsdelen og 99,4 prosent av omsetningen. Omsetningsendringen i 2019 for bygdebutikkene i den organiske analyse var en omsetningsvekst på 0,6 prosent. I den faktiske analyse var det en

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

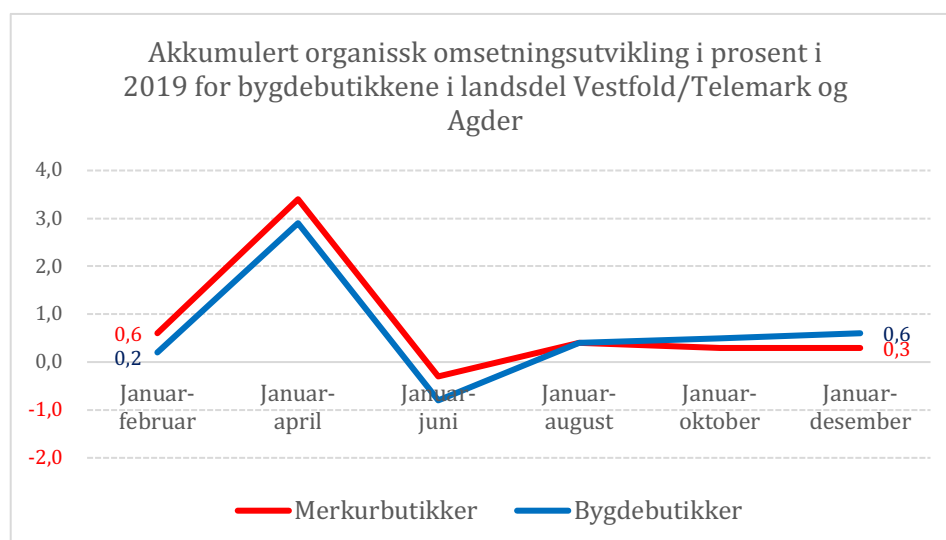
omsetningsnedgang på 0,83 prosent, noe som var den svakeste omsetningsutvikling av landsdelene. Merkurbutikkene hadde 0,3 prosent i gjennomsnittlig omsetningsvekst i den organiske analyse. I den faktiske analyse var det en nedgang i omsetningen på 1,65 prosent.

Figur 18

Kilde: SSB/IBA

Figur 18 viser forskjellen i terminvis omsetningsutvikling for Merkurbutikkene og totalt for bygdebutikkene i den organiske omsetningsanalyse 2019. I termin 1 og 2 hadde Merkurbutikkene bedre prosentvis vekst enn samlet for bygdebutikkene, og i termin 3 var nedgangen i omsetningen mindre for Merkurbutikkene enn samlet for bygdebutikkene. I terminene i 2. halvår 2019 var det bedre omsetningsutvikling samlet for bygdebutikkene enn den prosentvise omsetningsutvikling for Merkurbutikkene.

Figur 19

Kilde: SSB/IBA

Figur 19 viser akkumulert prosentvis omsetningsutvikling i terminen i 2019 for Merkurbutikkene og totalt for bygdebutikkene i landsdel Vestfold/Telemark og Agder. Merkurbutikkene har best akkumulert omsetningsutvikling i de 4 første terminer 2019. I de siste terminer av 2019 var det sterkere prosentvis veksttall samlet for landsdelens bygdebutikker.

7.3 Landsdel Vestlandet

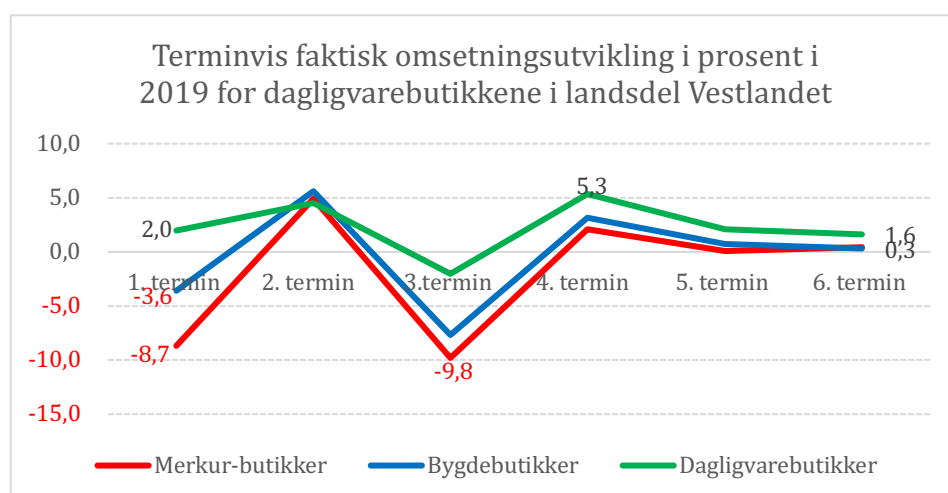
Landsdel Vestlandet omfatter i vår analyse fylkene Rogaland og Vestland. I 2019 var det ifølge Statistisk sentralbyrå 226 aktive bygdebutikker i landsdelen. 151 av disse eller 66,8 prosent av bygdebutikkene, var tilknyttet Merkur-programmet. Dette var 4 færre butikker enn året før. Antallet butikker i gruppen Andre bygdebutikker, var 75 i 2019, én butikk mindre enn i 2018.

Merkurbutikkene i landsdel Vestlandet hadde i 2019 en samlet omsetning på 1 584 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Dette var 48,5 prosent av omsetningen til bygdebutikkene i landsdelen. Omsetningen til Merkurbutikkene var 1,76 prosent lavere i 2019 enn i 2018. Butikkene i gruppen Andre bygdebutikker hadde til sammen 1,23 prosent vekst i omsetningen. I denne gruppe bygdebutikker var det 1 butikk mindre enn året før. Merkurbutikkernes gjennomsnittsomsetning i 2019 var 10,49 millioner kroner. Dette var en økning på 0,8 prosent sammenlignet med 2018.

Tabell 15: Faktisk terminvis omsetningsendring 2019 – landsdel Vestlandet (Kilde: SSB/IBA)

	1. termin	2. termin	3.termin	4. termin	5. termin	6. termin
Merkur-butikker	-8,7	4,9	-9,8	2,1	0,1	0,4
Bygdebutikker	-3,6	5,6	-7,7	3,2	0,7	0,3
Dagligvarebutikker	2,0	4,5	-2,0	5,3	2,1	1,6
	Januar-februar	Januar - april	Januar-juni	Januar – august	Januar – oktober	Januar – desember
Merkur-butikker	-8,7	-1,4	-4,7	-2,6	-2,2	-1,8
Bygdebutikker	-3,6	1,3	-2,2	-0,6	-0,3	-0,2
Dagligvarebutikker	2,0	3,3	1,4	2,4	2,3	2,2

Tabell 15 viser terminvis faktisk omsetningsendring for bygdebutikkene fordelt på Merkurbutikker og Andrebygdebutikker og for dagligvarebutikkene i landsdel Vestlandet. Videre vises akkumulert omsetningsendring gjennom året for de samme grupper butikker. Merkurbutikkene hadde stor nedgang i omsetningen i 1. termin. I de øvrige terminer var omsetningsutviklingen noenlunde lik den for bygdebutikkene totalt. Landsdelens dagligvarebutikker hadde langt bedre omsetningsutvikling enn bygdebutikkene i alle terminer 2019.

Figur 20

Kilde: SSB/IBA

Figur 20 viser omsetningsutviklingen for bygdebutikkene og dagligvarebutikken i terminen i 2019. I 2. halvår var mønsteret for omsetningsutviklingen noenlunde likt for butikkgruppene.

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

Tabell 16: Terminvis faktisk omsetning og omsetningsutvikling i landsdel Vestlandet (Kilde: SSB/IBA)

Fylker	Termin	Merkurbutikker			Bygdebutikker		
		2018	2019	Endring i prosent	2018	2019	Endring i prosent
	1. termin	89 330	91 806	2,8	127 551	133 482	4,6
Rogaland	2. termin	111 944	118 245	5,6	154 465	168 852	9,3
Merkurbutikker	3. termin	135 422	119 155	-12,0	185 709	170 326	-8,3
2018: 49 / 2019: 47	4. termin	144 927	147 539	1,8	201 287	208 560	3,6
Bygdebutikker	5. termin	100 837	100 334	-0,5	144 991	146 439	1,0
2018: 63 / 2019: 61	6. termin	107 234	109 039	1,7	156 281	161 700	3,5
	Totalt	689 694	686 118	-0,5	970 284	989 359	2,0
	1. termin	131 568	109 882	-16,5	321 418	299 323	-6,9
Vestland	2. termin	139 801	145 874	4,3	356 919	371 192	4,0
Merkurbutikker	3. termin	171 417	157 635	-8,0	428 610	396 824	-7,4
2018: 106 / 2019: 104	4. termin	207 984	212 676	2,3	484 950	499 351	3,0
Bygdebutikker	5. termin	131 986	132 670	0,5	341 674	343 789	0,6
2018: 168 / 2019: 165	6. termin	140 308	139 587	-0,5	368 230	364 400	-1,0
	Totalt	923 064	898 324	-2,7	2 301 801	2 274 879	-1,2

Tabell 16 viser at det var store variasjoner i omsetning og omsetningsutvikling i terminene 2019 mellom bygdebutikkene i fylkene Rogaland og Vestland. Merkurbutikkene i Rogaland hadde en bedre omsetningsutvikling i 2019 enn butikkene i Vestland fylke. Dette var tilfelle for alle terminer i året, unntatt for termin 3 hvor det var et fall i omsetningen i Rogaland på 12,0 prosent sammenlignet med året før. Det var også en betydelig omsetningsnedgang i denne terminen for Merkurbutikkene i Vestland. I dette fylket var det størst nedgang i omsetningen i 1. termin med 16,5 prosent.

Bygdebutikkene samlet sett hadde nedgang i omsetningen i termin 3 både i Rogaland og i Vestland. I Rogaland var termintallene for omsetningsendring bedre i alle terminer enn de for Merkurbutikkene. Det forteller at butikkene i gruppen Andre bygdebutikker har jevnt over hatt en bedre omsetningsutvikling enn Merkurbutikkene i fylket. Med unntak av i termin 1 var det mindre variasjoner i den prosentvise endring av omsetningen mellom Merkurbutikkene og samlet for bygdebutikkene i Vestland fylke.

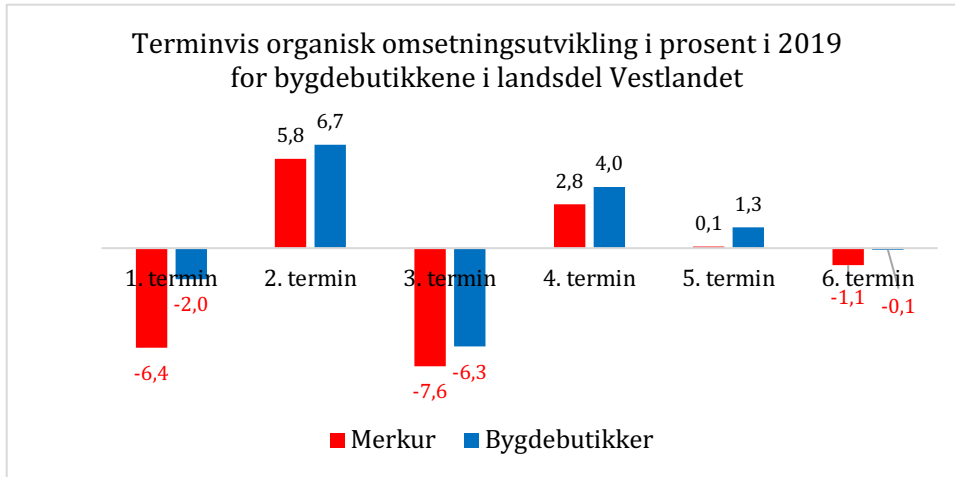
Tabell 17: Organisk analyse av bygdebutikkene i landsdel Vestlandet (Kilde: SSB/IBA)

	Merkurbutikker	Andre bygdebutikker	Sum bygdebutikker
Antall butikker	142	69	211
Omsetning, mill kr	1 538	1 644	3 182
Gjennomsnittsomsetning (1000 kr)	10 834	23 819	15 080
Omsetningsendring i prosent	-0,9	2,1	0,6

Den organiske analyse av bygdebutikkene i landsdel Vestlandet omfatter 93,4 prosent av antall bygdebutikker i 2019 og 97,5 prosent av bygdebutikkernes omsetning. Merkurbutikkene i den organiske analyse var 94 prosent av antall Merkurbutikker i landsdelen 2019 og hadde 97,1 prosent av butikkernes omsetning i året. Omsetningsendringen for bygdebutikkene i den organiske analyse, var 0,6 prosent i 2019. Dette var klart bedre enn gjennomsnittet i den faktiske analyse som var en omsetningsnedgang på 0,24 prosent.

Analyse av Merkurbutikkene omsetning 2019

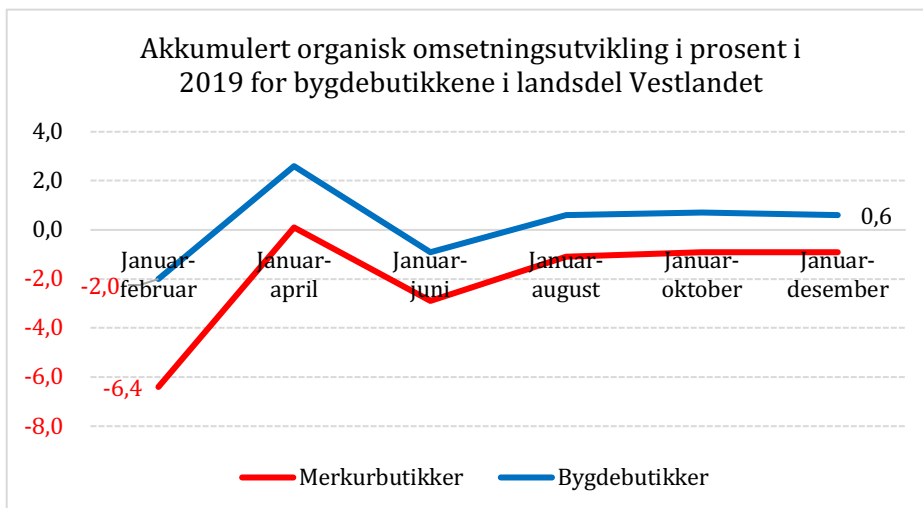
Merkurbutikkene omsetning var en nedgang i 2019 på 0,95 prosent i den organiske analyse sammenlignet med en nedgang i omsetningen på 1,76 prosent i den faktiske analyse. Butikkene i gruppen Andre bygdebutikker i landsdel Vestlandet hadde 2,1 prosent omsetningsøkning i den organiske analyse, mens det var 1,23 prosent omsetningsvekst ifølge den faktiske analyse.

Figur 21

Kilde: SSB/IBA

Figur 21 viser forskjellen i terminvis omsetningsutvikling for Merkurbutikkene og totalt for bygdebutikkene i den organiske omsetningsanalyse 2019. 1. termin viser stor nedgang i omsetningen for Merkurbutikkene, mens 2. termin viser stor omsetningsvekst for begge grupperinger av bygdebutikker. 3. termin viser deretter stor nedgang i omsetningen for begge grupper. I 2. halvår var omsetningsutviklingen for bygdebutikkene samlet bedre enn for Merkurbutikkene, noe som forteller om en langt bedre omsetningsutvikling for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker.

Figur 22

Kilde: SSB/IBA

Figur 22 viser akkumulert organisk omsetningsutvikling i prosent for Merkurbutikkene og samlet for bygdebutikkene i landsdel Vestlandet i 2019. Merkurbutikkene hadde en svak start på omsetningen i 1. termin 2019. I resten av året opprettholdes forskjellen i omsetningsutviklingen i prosent mellom Merkurbutikkene og bygdebutikkene.

7.4 Landsdel Møre/Trøndelag

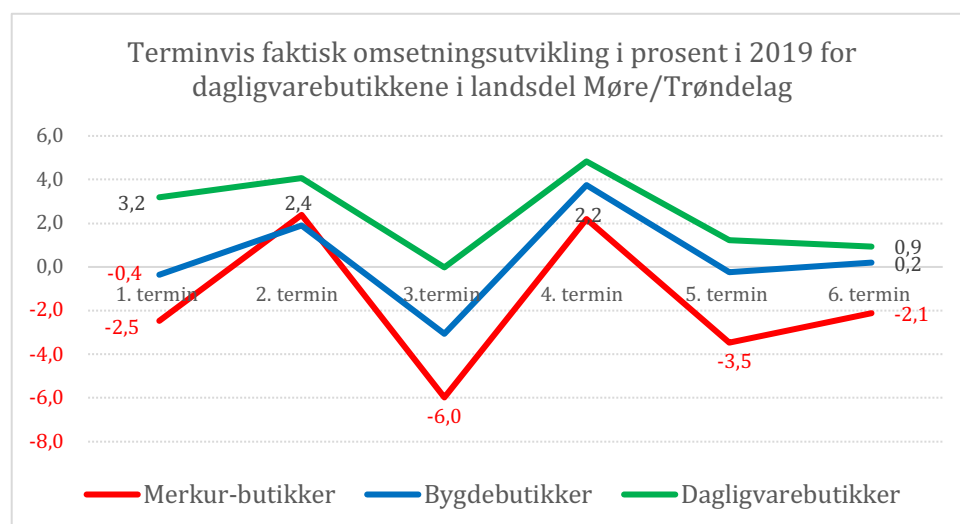
Landsdel Møre/Trøndelag omfatter i vår analyse fylkene Møre og Romsdal og Trøndelag. I 2019 var det 204 aktive bygdebutikker i landsdelen. 95 av disse var tilknyttet Merkur-programmet. Dette var 2 færre butikker enn året før og 46,6 prosent av antallet bygdebutikker i landsdelen. Antallet Andre bygdebutikker var 109, også i denne gruppe var det 2 færre butikker enn året før.

Merkurbutikkernes omsetning i 2019 var 848,4 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Dette var 29,2 prosent av omsetningen til bygdebutikkene i landsdelen. Av landsdelene i analysen var det Møre/Trøndelag som hadde de laveste andeler i prosent både av antallet bygdebutikker og av bygdebutikkernes omsetning. Merkurbutikkene i Møre/Trøndelag hadde 1,41 prosent lavere omsetning i 2019 enn året før. Gruppen Andre bygdebutikker øket omsetningen med 1,25 prosent, og samlet for bygdebutikkene øket omsetningen med 0,46 prosent i 2019. Merkurbutikkernes gjennomsnittsomsetning i 2019 var 8,93 millioner kroner, 0,7 prosent høyere enn året før.

Tabell 18: Faktisk terminvis omsetningsendring i 2019 – landsdel Møre/Trøndelag (Kilde: SSB/IBA)

	1. termin	2. termin	3.termin	4. termin	5. termin	6. termin
Merkurbutikker	-2,5	2,4	-6,0	2,2	-3,5	-2,1
Bygdebutikker	-0,4	1,9	-3,1	3,7	-0,3	0,2
Dagligvarebutikker	3,2	4,1	-0,0	4,8	1,2	0,9
	Januar- februar	Januar - april	Januar- juni	Januar – august	Januar – oktober	Januar – desember
Merkurbutikker	-2,5	0,2	-2,2	-0,8	-1,3	-1,4
Bygdebutikker	-0,4	0,9	-0,6	0,7	0,5	0,5
Dagligvarebutikker	3,2	3,6	2,3	3,0	2,6	2,3

Tabell 18 viser terminvis faktisk omsetningsendring i prosent i 2019 for bygdebutikkene og for dagligvarebutikkene i landsdel Møre/Trøndelag. Videre vises akkumulert omsetningsendring gjennom året. Med unntak av 2. termin, hadde Merkurbutikkene dårligere omsetningsutvikling enn bygdebutikkene i terminene i 2019. Akkumulerte termintall viste at det var en bedre omsetningsutvikling gjennom hele året for landsdelens bygdebutikker enn for de av bygdebutikkene som var registrert som deltakere i Merkur-programmet. Landsdelens dagligvarebutikker hadde termintall med omsetningsvekst og med en bedre omsetningsutvikling enn den for bygdebutikkene.

Figur 23

Kilde: SSB/IBA

Analyse av Merkurbutikkene omsetning 2019

Figur 23 viser omsetningsmønsteret for bygdebutikkene, Merkurbutikkene og dagligvarebutikkene i landsdel Møre/Trøndelag ut fra utviklingen i terminene 2019 slik den er vist i tabell 18.

Tabell 19: Terminvis faktisk omsetning og omsetningsutvikling i landsdel Møre/Trøndelag

Fylker	Termin	Merkurbutikker			Bygdebutikker		
		2018	2019	Endring i prosent	2018	2019	Endring i prosent
	1. termin	40 732	40 411	-0,8	183 004	185 377	1,3
Møre og Romsdal	2. termin	48 586	49 794	2,5	212 916	221 505	4,0
Merkurbutikker	3. termin	55 679	52 572	-5,6	238 852	227 219	-4,9
2018: 40 / 2019: 39	4. termin	62 522	64 204	2,7	253 673	260 407	2,7
Bygdebutikker	5. termin	48 090	46 267	-3,8	207 888	203 134	-2,3
2018: 94 / 2019: 92	6. termin	50 656	48 398	-4,5	226 616	220 317	-2,8
	Totalt	306 265	301 646	-1,5	1 322 949	1 317 959	-0,4
	1. termin	72 813	70 346	-3,4	210 939	207 177	-1,8
Trøndelag	2. termin	88 689	90 754	2,3	254 955	255 266	0,1
Merkurbutikker	3. termin	98 349	92 253	-6,2	279 107	274 885	-1,5
2018: 57 / 2019: 56	4. termin	124 156	126 594	2,0	330 705	345 871	4,6
Bygdebutikker	5. termin	86 242	83 401	-3,3	245 840	249 453	1,5
2018: 114 / 2019: 112	6. termin	83 979	83 381	-0,7	247 863	255 070	2,9
	Totalt	554 228	546 729	-1,4	1 569 409	1 587 722	1,2

Tabell 19 viser omsetningen i 1000 kroner i terminene i 2018 og 2019 og omsetningsutviklingen i prosent i 2019 for Merkurbutikkene og samlet for bygdebutikkene i fylkene i landsdel Møre/Trøndelag. For Merkurbutikkene var det tilnærmet samme omsetningsutvikling i Møre og Romsdal og i Trøndelag. Det var bare i terminene 2 og 4 at det var omsetningsvekst for Merkurbutikkene, og det var størst nedgang i omsetningen i termin 3 (mai og juni).

For bygdebutikkene samlet var omsetningsutviklingen bedre enn den til Merkurbutikkene i begge fylkene i landsdelen. Bygdebutikkene i Møre og Romsdal hadde best omsetningsutvikling i terminene i 1. halvår, mens bygdebutikkene i Trøndelag kunne vise til best omsetningsutvikling i 2. halvår. De gunstige termintall for bygdebutikkene i Trøndelag i 2. halvår, er et resultat av god omsetningsvekst for butikkene i gruppen Andre bygdebutikker. Disse butikkene hadde 5,1 prosent høyere omsetning i 2. halvår 2019 enn i samme periode i 2018.

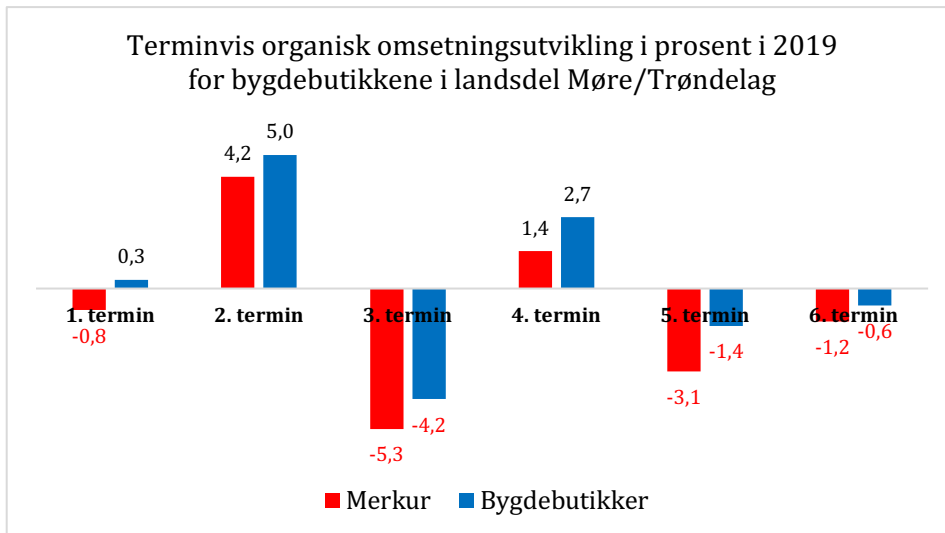
Tabell 20: Organisk analyse av bygdebutikkene i landsdel Møre/Trøndelag i 2019 (Kilde: SSB/IBA)

	Merkurbutikker	Andre bygdebutikker	Sum bygdebutikker
Antall butikker	90	104	194
Omsetning, mill kr	825	1 997	2 822
Gjennomsnittsomsetning (1000 kr)	9 165	19 207	14 548
Omsetningsendring i prosent	-0,8	0,8	0,3

Den organiske analyse av bygdebutikkene i landsdel Møre/Trøndelag omfatter 95,1 prosent av landsdelens bygdebutikker i 2019 og 97,1 prosent av samlet omsetning til bygdebutikkene. Merkurbutikkene i den organiske analyse var 94,7 prosent av antallet Merkurbutikker i landsdelen og

Analyse av Merkurbutikkens omsetning 2019

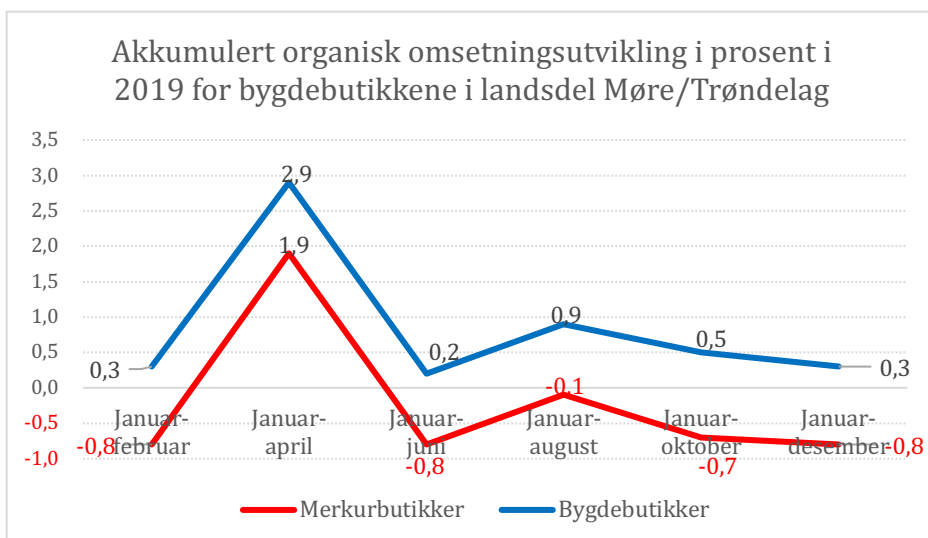
97,2 prosent av deres omsetning i 2019. Omsetningsendringen for bygdebutikkene i den organiske analyse var 0,3 prosent, sammenlignet med 0,46 prosent i den faktiske omsetningsanalyse. For landsdelens Merkurbutikker var det 0,8 prosent nedgang i omsetningen i den organiske analyse, mens det var en omsetningsnedgang på 1,41 prosent i den faktiske analyse. Gjennomsnittlig omsetning til Merkurbutikkene i den organiske analyse var 2,6 prosent høyere enn gjennomsnittet i den faktiske analyse.

Figur 24

Kilde: SSB/IBA

Figur 24 viser omsetningsendringer i prosent i terminene i 2019 for Merkurbutikkene og for bygdebutikkene i landsdel Møre/Trøndelag. De terminvise tall for omsetningsendring viser noenlunde samme svingninger gjennom året. Merkurbutikkene har imidlertid, som vist i figuren, hatt en svakere prosentvis omsetningsutvikling enn totalen for bygdebutikker i alle årets terminer.

Figur 25

Kilde: SSB/IBA

Figur 25 viser akkumulert organisk omsetningsendring i 2019 for Merkurbutikkene og totalt for bygdebutikker i landsdel Møre/Trøndelag. Merkurbutikkene hadde i 1. termin 0,8 prosent nedgang i omsetningen, mens bygdebutikkene totalt sett hadde 0,3 prosent vekst i omsetningen. Ved utgangen av året var omsetningsendringene målt i prosent de samme som ved utgangen av 1. termin.

7.5 Landsdel Nord-Norge

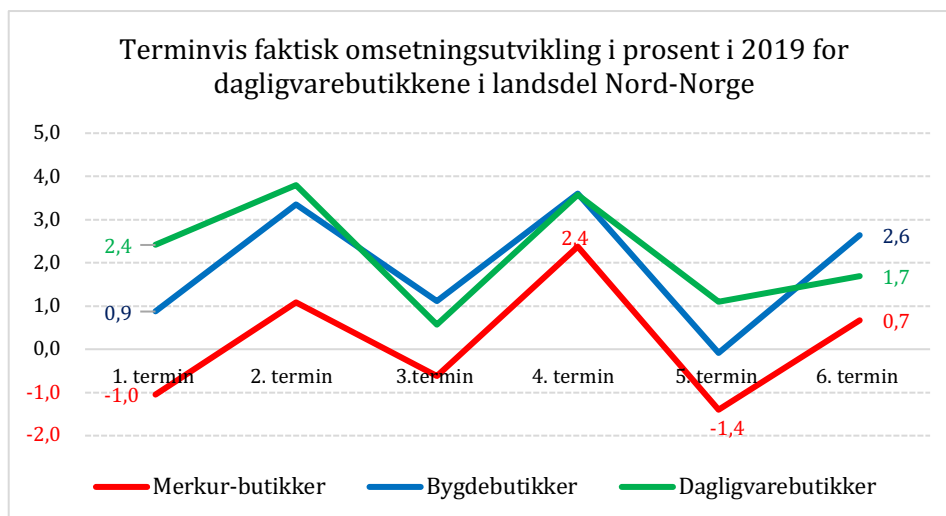
Landsdel Nord-Norge omfatter i vår analyse fylkene Nordland og Troms og Finnmark. I 2019 var det 219 aktive bygdebutikker i landsdelen. 133 av disse, eller 60,7 prosent av bygdebutikkene, var tilknyttet Merkur-programmet. Dette var 2 butikker mindre enn året før. Antallet butikker i gruppen Andre bygdebutikker, var 86, noe som var 1 butikk mer enn året før.

Merkurbutikkernes omsetning i landsdelen i 2019, var 993,5 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Dette var 38,9 prosent av omsetningen til bygdebutikkene i landsdelen. Omsetningen til Merkurbutikkene øket med 0,37 prosent i 2019. Butikkene i gruppen Andre bygdebutikker øket omsetningen med 3,14 prosent. Samlet for bygdebutikkene i Nord-Norge var det således en omsetningsøkning på 2,04 prosent. Dette var samme veksttakt som gjennomsnittet for dagligvarebutikker i Norge.

Tabell 21: Faktisk terminvis omsetningsendring i 2019 – landsdel Nord-Norge (Kilde: SSB/IBA)

	1. termin	2. termin	3.termin	4. termin	5. termin	6. termin
Merkur-butikker	-1,0	1,1	-0,6	2,4	-1,4	0,7
Bygdebutikker	0,9	3,4	1,1	3,6	-0,1	2,6
Dagligvarebutikker	2,4	3,8	0,6	3,6	1,1	1,7
	Januar-februar	Januar-april	Januar-juni	Januar-august	Januar-oktober	Januar-desember
Merkur-butikker	-1,0	0,1	-0,1	0,7	0,3	0,4
Bygdebutikker	0,9	2,2	1,8	2,4	1,9	2,0
Dagligvarebutikker	2,4	3,1	2,2	2,6	2,3	2,2

Merkurbutikkene i landsdel Nord-Norge hadde en svakere prosentvis omsetningsutvikling i alle årets terminer enn gjennomsnittet for landsdelens bygdebutikker og også langt svakere enn gjennomsnittet for landsdelens dagligvarebutikker. De terminer som hadde best omsetningsutvikling i 2019 var for Merkurbutikkene og totalt for bygdebutikkene, termin 2 (mars og april) og termin 4 (juli og august). Dette er terminer hvor bygdebutikkene gjerne har omsetning knyttet til turisme og stor bruk av fritidsboliger.

Figur 26

Kilde: SSB/IBA

Figur 26 viser en grafisk fremstilling av de terminvise endringer i omsetningen i 2019 slik de er vist i tabell 21, for Merkurbutikker, sum bygdebutikker og dagligvarebutikker.

Analyse av Merkurbutikkernes omsetning 2019

Tabell 22: Terminvis faktisk omsetning og omsetningsutvikling - Nord-Norge (Kilde: SSB/IBA)

Fylker	Termin	Merkur-butikker			Bygdebutikker		
		2018	2019	Endring i prosent	2018	2019	Endring i prosent
	1. termin	65 420	65 178	-0,4	187 113	190 108	1,6
Nordland	2. termin	80 905	82 007	1,4	223 708	232 947	4,1
Merkurbutikker	3. termin	93 097	91 724	-1,5	250 255	255 203	2,0
2018: 71 / 2019: 70	4. termin	125 910	131 505	4,4	331 561	350 752	5,8
Bygdebutikker	5. termin	79 509	79 798	0,4	220 742	225 762	2,3
2018: 115 / 2019: 115	6. termin	79 715	80 326	0,8	227 711	234 525	3,0
	Totalt	524 556	530 538	1,1	1 441 090	1 489 297	3,3
	1. termin	64 058	62 948	-1,7	149 205	149 144	0,0
Troms og Finnmark	2. termin	77 065	77 687	0,8	175 642	179 808	2,4
Merkurbutikker	3. termin	78 582	78 898	0,4	179 663	179 476	-0,1
2018: 64 / 2019: 63	4. termin	102 994	102 836	-0,2	225 284	226 152	0,4
Bygdebutikker	5. termin	72 749	70 328	-3,3	169 742	164 387	-3,2
2018: 105 / 2019: 104	6. termin	69 868	70 261	0,6	164 823	168 393	2,2
	Totalt	465 316	462 958	-0,5	1 064 359	1 067 360	0,3

Merkurbutikkene i Nordland hadde i 2019 en bedre omsetningsutvikling enn Merkurbutikkene i Troms og Finnmark. Størst forskjell i omsetningsmønsteret gjennom året var det for termin 4 (juli og august) og termin 5, hvor Merkurbutikkene i Nordland kunne vise til henholdsvis 4,4 prosent vekst og 0,4 prosent vekst, mens Merkurbutikkene i Troms og Finnmark hadde 0,2 prosent nedgang i sommeromsetningen og 3,3 prosent nedgang i omsetningen i termin 5.

Samlet for bygdebutikkene var det god omsetningsvekst i alle terminer i 2019 i Nordland fylke. For Troms og Finnmark var det en langt dårligere omsetningsutvikling med nedgang i omsetningen i terminene 1, 3 og 5 og lave veksttall i de øvrige terminer.

Tabell 23: Organisk analyse av bygdebutikkene i Nord-Norge i 2019 (Kilde: SSB/IBA)

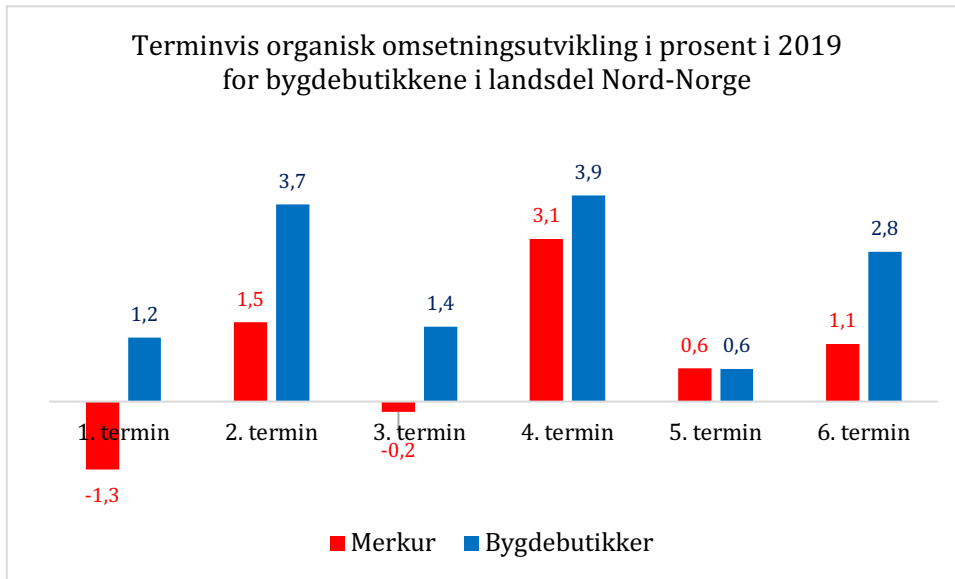
	Merkurbutikker	Andre bygdebutikker	Sum bygdebutikker
Antall butikker	126	81	207
Omsetning, mill kr	961	1 561	2 522
Gjennomsnittsomsetning (1000 kr)	7 630	19 272	12 186
Omsetningsendring i prosent	1,0	3,3	2,4

Den organiske analyse av bygdebutikkene i Nord-Norge omfatter 94,5 prosent av landsdelens bygdebutikker i 2019 og 98,7 prosent av samlet omsetning for bygdebutikkene. For Merkurbutikkene var andelen av butikkene som var med i den organiske analyse 94,7 prosent og andelen av omsetningen 95,8 prosent.

Bygdebutikkene i Nord-Norge i den organiske analyse, øket omsetningen med 2,4 prosent i 2019. Den faktiske analyse viste en omsetningsvekst på 2,04 prosent. Organisk omsetningsendring for

Analyse av Merkurbutikkens omsetning 2019

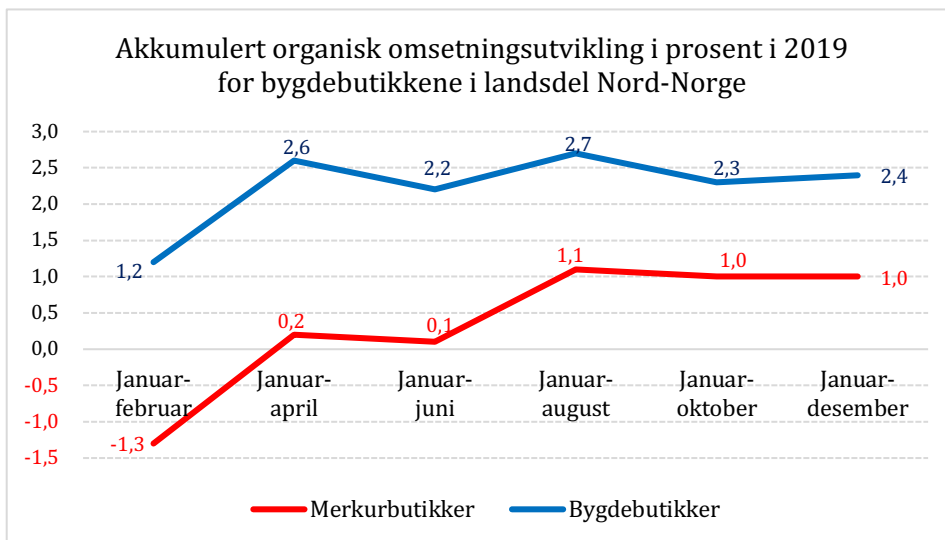
landsdelens Merkurbutikker, var en økning på 1,0 prosent. I den faktiske analyse øket omsetningen for Merkurbutikkene i 2019 med i gjennomsnitt 0,34 prosent.

Figur 27

Kilde: SSB/IBA

Figur 27 viser forskjeller i terminvis omsetningsutvikling for Merkurbutikkene og for samtlige bygdebutikker lokalisert i landsdel Nord-Norge. Merkurbutikkene har som vist i figuren hatt en svakere omsetningsutvikling i alle terminer i 2019 med unntak av termin 5, enn gjennomsnittet for landsdelens bygdebutikker. Størst forskjell i omsetningsutvikling var det i 1. termin hvor differansen var 2,5 prosentpoeng. Bygdebutikkene i gruppen Andre bygdebutikker hadde en prosentvis vekst som var større enn gjennomsnittet for bygdebutikkene i alle terminer i 2019, også her unntatt for termin 5 hvor omsetningen steg med 0,6 prosent også for denne butikkgruppe.

Figur 28

Kilde: SSB/IBA

Figur 28 viser akkumulert omsetning i terminene i 2019 for Merkurbutikkene og samlet for bygdebutikkene i landsdel Nord-Norge. Merkurbutikkene startet året 2019 med en svak omsetningsutvikling. I resten av året er noe av den store forskjell i prosentvis omsetningsendring sammenlignet med fjoråret, redusert.